

Küreselleşme ve Ekonomik Büyüme: Yükselen Piyasa Ekonomileri İçin Bir Uygulama

Ali ALTINER¹, Eda BOZKURT², Yılmaz TOKTAŞ³

Gönderim tarihi: 05.01.2018 Kabul tarihi: 03.05.2018

Özet

Bu çalışmada, küreselleşmenin ekonomik büyüme üzerindeki etkisi 10 büyük yükselen piyasa ekonomisi için 1990-2015 döneminde panel veri tekniği kullanılarak incelenmiştir. Analiz kapsamında, ekonomik büyüme değişkenini temsilen kişi başına düşen reel GSYH, küreselleşmeyi temsilen ise KOF küreselleşme endeksi ve alt bileşenleri kullanılmıştır. Durbin-Hausman eşbütünlük testiyle seriler arasındaki uzun dönemli ilişkiler belirlenerek, Panel AMG yöntemiyle katsayı tahminleri yapılmıştır. Sonuçlara göre, KOF küreselleşme endeksi ve alt bileşenlerinin ekonomik büyüme üzerindeki etkisinin çok düşük ve ülkeden ülkeye farklılık gösterdiği görülmüştür. Ayrıca değişkenler arasındaki nedensel ilişkilerin belirlenmesi için Emirmahmutoğlu ve Köse (2011) nedensellik testi uygulanmıştır. Politik küreselleşmeden ekonomik büyümeye doğru ve ekonomik büyümeden sosyal küreselleşmeye doğru tek yönlü nedensellik ilişkisi olduğu belirlenmiştir. Ancak genel ve ekonomik küreselleşme endeksi ile ekonomik büyüme arasında herhangi bir nedensellik ilişkisine rastlanılamamıştır.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, Ekonomik Büyüme, Panel Veri Analizi

Globalization and Economic Growth: An Application for The Emerging Market Economies

Abstract

In this study, the effect of globalization on economic growth was examined using panel data method for Big Ten Emerging Market Economies from 1990 to 2015. Within the scope of the analysis, real GDP per capita as the economic growth variable, the KOF globalization index and its subcomponents for globalization were used. Having determined the long-run relations between series by Durbin-Hausman cointegration test, coefficients were estimated using the panel AMG method. According to the results, it was found that the effects of the KOF globalization index and its subcomponents on economic growth were very low and varied among countries. Moreover, the causality test of Emirmahmutoğlu and Köse (2011) was used to determine the causality between variables. Unidirectional causal relationships were found from political globalization to economic growth and from economic growth to social globalization. However, no causal relationship was found between the general and economic globalization index and economic growth.

Keywords: Globalization, Economic Growth, Panel Data Analysis

¹ Dr. Öğr Üyesi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, İİBF, alialtiner07@gmail.com

² Dr. Öğr Üyesi, Atatürk Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi, edabozkurt@atauni.edu.tr

³ Dr. Öğr Üyesi, Amasya Üniversitesi, İİBF, toktasyilmaz@gmail.com

1. Giriş

Günümüzde çoğalan uluslararası ticaret, doğrudan yabancı sermaye girişlerindeki artış ve teknolojik gelişmeler sonucunda tüm ülkeler birbirine bağlanırken gittikçe büyüyen ve “büyüdükçe küçülen” bir dünyadan söz edilmektedir. Ekonomistler, siyasetçiler, sosyologlar ve diğer farklı bilim dalından araştırmacılar yaklaşık olarak son yarım yüzyılda yaşanan bu gelişmeyi küreselleşme kavramı ile açıklamaktadırlar. Özellikle 1990’li yıllarda popüler hale gelen küreselleşme bazıları için çevresel bozulmalardan, ekonomik krizlere ve sosyal çözümlere kadar birçok alandaki sorunun kaynağı iken bazılarına göre ise tüm fırsatların temeli olarak görülmektedir. Kendi içinde belli ölçüde paradoksal durumlar barındıran küreselleşmenin ilk olarak ekonomik yapılara tesir ettiği düşünülse de sosyo-politik, kültürel ve coğrafik etkilerinin olduğu bilinmektedir.

Küreselleşmenin ilk kullanımı ile ilgili olarak, Marshall McLuhan’ın 1962 yılında yazmış olduğu Gutemberg Galaxy isimli kitabında yeni dünya düzeni için global köy kavramını kullanmasıyla literatüre girdiği düşünülmektedir. Diğer taraftan ilk kullanımın 1980’li yıllarda Colombia Üniversitesinden Zbiginiew BREZINSKI ve bazı ekonomistler tarafından güncellendiği ileri sürülmektedir. Son olarak, küreselleşme teriminin 1980’li yılların sonları ile 1990’lı yılların başları arasında ilk kez kullanımını yaygınlaştıranın London School of Economics’den Anthony GIDDENS olduğu kabul edilmektedir (Elçin, 2012:3).

Ortaya çıkışı, tanımı, yaygınlaşması, ölçülmesi, etkileri, sonuçları gibi konulardaki tüm belirsizliklere rağmen küreselleşmeyle ülkeler arasındaki sınırlar ortadan kalkmaktadır. Bugün artık birçok ülkede birçok insan belki Çin’in haritadaki yerini gösteremezken orada üretilmiş yüzlerce hatta binlerce ürünü tüketmektedir. Aslında küreselleşmeye karşı durmak yerçekimine karşı durmak gibi bir durumdur. Küreselleşme uluslararasılaşma, serbestleşme, evrenselleştirme ya da batılılaşma gibi terimlerle ifade edilmektedir. Aslında küreselleşmeyi anlamlandırmak ve önemini açıklamak oldukça karmaşık bir durumdur. Telekomünikasyon ve ulaşım ağındaki gelişmelerle zevk ve tercihlerden üretime, işgücü piyasalarından kültürel özelliklere hatta damak tadına varıncaya kadar uluslararası olarak güçlü bir birleşme söz konusudur. Örneğin; Coca-Cola, ABD pazarının yüzde 40’ından fazlasına ve dünya meşrubat pazarının üçte birine sahip iken, dünyanın birçok kentinde bir McDonald’s hamburgeri satın alabilmek mümkündür. Benzer şeklide global ürünler listesi hızla büyümekte ve gelecekte dünyanın küresel bir süpermarkete dönüşeceği düşünülmektedir. Diğer taraftan günümüzde üretimde neredeyse yabancı girdi bulunmayan ürün söz konusu değildir. IBM bilgisayar üretiminin toplam maliyetinin üçte ikisi, ABD dışındaki

yabancı firmalara aittir. Bu aslında küresel rekabetin bir sonucudur (Kuepper, 2017:1; Scholte, 2008:1474; Salvatore, 2004: 4). Bu çalışmada seçilmiş yükselen piyasa ekonomilerinde küreselleşmenin ekonomik büyüme üzerindeki etkilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Birçok çalışmada küreselleşmenin ekonomik performans üzerine etkisi araştırılmıştır. Deskriptif ve ampirik sonuçlar küreselleşmenin ekonomik büyümeyi artırabileceğini ancak bunun tersinin de olabileceğini göstermektedir. Bu çalışmada son yıllarda yüksek ekonomik büyüme hızları yakalayan 10 yükselen piyasa ekonomisinin büyüme performansına, sonuçları çok tartışmalı olan küreselleşme sürecinin fayda mı sağladığı yoksa zarar mı verdiğinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada giriş bölümünün ardından konu ile ilgili teorik bilgilerin yer aldığı kuramsal çerçeve başlığına geçilmiştir. Daha sonra literatürden örneklerin yer aldığı yazın taraması yapılmıştır. Üçüncü başlıkta ise ampirik analize yer verilmiştir. Son olarak değerlendirme ve sonuç kısmı ile çalışma tamamlanmıştır. Çalışma sonucunda, küreselleşme ve ekonomik büyüme ilişkisinin incelendiği literatüre hem uygulanan ekonometrik yöntem hem de elde edilen bulgular bakımından katkı sağlanması beklenmektedir.

2. Kuramsal Çerçeve

Küreselleşme (globalisation-globalleşme) günümüzde çok kullanılan bir terim olmasına rağmen tamamen yeni bir kavram değildir. Aslında küreselleşmenin varlığı birkaç bin yıl önce dış ticaretin ortaya çıktığı andan itibaren tarihlendirilebilmektedir. Tarihi perspektiften bakıldığında küreselleşmenin ilk gelişme süreci 1870-1930 döneminde kapitalizmin yükselmeye başladığı zamana denk gelmektedir. Bu dönemde ticaretin patlamasıyla azalan nakliye maliyetlerinden ziyade yüksek derecede sermaye ve işgücü hareketliliğinden söz edilebilir. Küreselleşmenin ikinci aşamasının 1945-1973 dönemine denk geldiği düşünülmektedir. Bu dönemde Bretton Woods kurumları aracılığıyla kurulan makroekonomik düzen rejimi parçalanmış, ilk petrol krizi yaşanmış, özel sermayenin hareketliliğinin artışı ve sanayileşmiş ülkelerin büyümelerindeki altın çağ bitmiş, diğer taraftan post-kolonyal bağımsız ekonomiler ortaya çıkmıştır. Günümüzde ise üçüncü safhasında küreselleşme, iktisadi düzenlemelerin kaldırılmasının yanı sıra bilgi iletişim teknolojilerindeki devrimle birleşmiştir. Aslında büyük ölçekte küreselleşmenin yaygınlaşmasının 30 yıl içinde gerçekleştiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Küreselleşme birçok yönü ve sosyal, politik ve ekonomik açıdan çeşitli sonuçları olan farklı tanımlara sahip bir olgudur. Geçtiğimiz yüzyıl boyunca tartışılan en önemli konuların başında olmasına rağmen küreselleşme ile ilgili mutabakata varılmış ortak bir tanımlamadan söz etmek oldukça güçtür. Birileri küreselleş-

menin ticari açıklığı, teknolojik ilerlemeyi, piyasalara erişimi vb. olanakları sağladığını iddia ederken, bazıları ise küreselleşmeyi hastalık, çevre kirliliği gibi olumsuzlukların yayılması olarak değerlendirmektedir (Šliburytė ve Masteikienė, 2010:288; Kakar vd., 2011:208; United Nations, 2004: 5-6).

Küreselleşmenin tanımı ile ilgili olarak birçok yazar ve kurum/kuruluşun farklı çalışmaları söz konusu olmuştur. Brittan'a göre globalleşme modern dünyayı şekillendiren en önemli güçlerden biri olup, yönetimleri çaresiz bırakan ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel problemlere yol açabilen acımasız yıkıcı bir değişimdir (Brittan, 1998:1-2).

Osterhammel ve Petersson (2005), küreselleşmeyi özellikle uluslararası ticaret başta olmak üzere sermayenin, fikirlerin ve insanların hareketi ile kültür ve teknolojinin transferi yoluyla ulus devletin sınırlarını aşarak dünyanın dört bir yanındaki ekonomilerin ve toplumlarının artan entegrasyonu olarak tanımlamaktadırlar.

Bir başka tanımlamada ise temel dinamikleri teknolojik itme ve neo-liberal ideolojik çekme olan dünya bazındaki bütünleşme sürecinde; mesafenin, mekânın, zamanın daralması ile birlikte ekonomide, teknolojiye, siyasette, kültür ve sosyal olaylarda dünya çapında asimetrik karşılıklı bağımlılığın ve organik bütünleşmenin artması küreselleşme olarak tanımlanmaktadır (Adıgüzel, 2011:2).

Birleşmiş Milletler, küreselleşmeyi toplumlar arasındaki bağların yaygınlaşması olarak tanımlamaktadır. Daha açık bir ifadeyle globalleşme bir ülkenin yerel ekonomik sisteminin uluslararası liberalizasyon, dış yatırımlar ve sermaye akışları, teknolojik değiş tokuşlar ve bilgi akışlarıyla, üretim faktörlerinin bireysel devlet ekonomileri yerine dünya ölçeğinde kullanılması yoluyla uluslararası piyasalarla ve kurumlarla bütünleşmesi durumudur (United Nations, 2004:4-5).

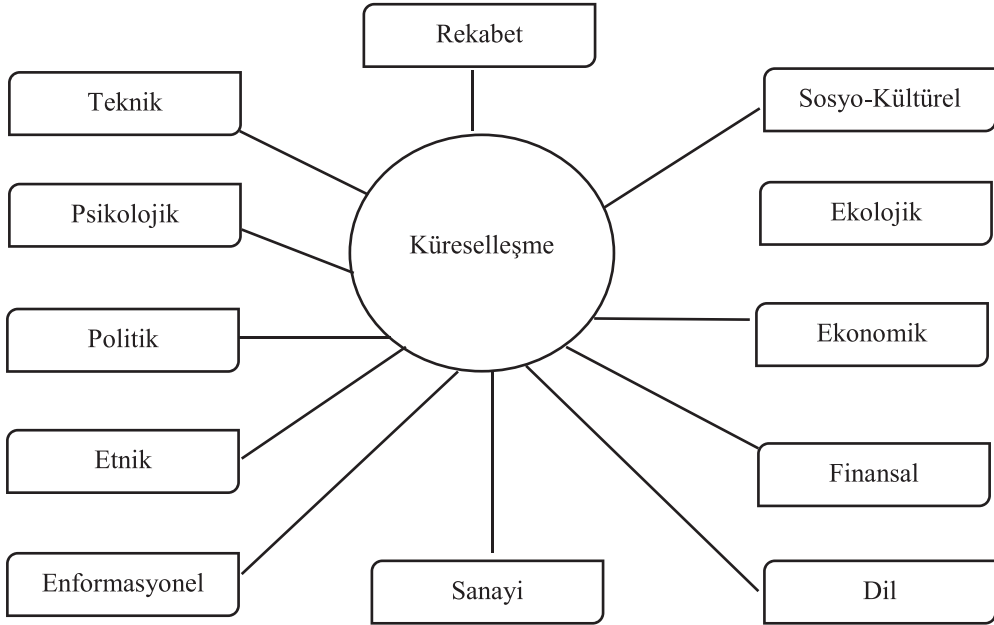
UNCTAD ise küreselleşmeyi “*Küreselleşme insanlara farklı şeyler söylemektir. Globalleşme, dünya ekonomisine entegrasyonu artırma sürecini tanımlamak için olumlu bir anlamda kullanılabilir. Ayrıca dünya ekonomisine hızlı entegrasyona dayalı bir kalkınma stratejisi belirlemek için normatif bir anlam da yüklenebilir. Bununla birlikte, tek bir karakterize biçimi olduğu söylenilemez. Fakat basitçe küreselleşme, ulusal sınırlar boyunca ekonomik faaliyetlerin örgütlenmesi ve yaygınlaştırılması olarak tanımlanabilir.*” şeklinde ifade etmektedir.

Bir diğer tanımlama ise Dünya Ticaret Örgütü'ne ait olup küreselleşme; 19. yy'da yaşanan sanayi devrimi ile ortaya çıkan kapitalizmin hızla gelişmesinin sonucu ortaya çıkan bir

aşamadır. Hızlı teknolojik gelişimler sonucu ekonomik ve sosyal güçlerin yeni coğrafik bir boyut kazanmasıdır.

Özetlemek gerekirse, küreselleşme; uluslararası mal ve sermaye akışının yanında, fikirler ve insanlar, kültür ve teknolojinin transferi ve ulus ötesi düzenlemelerin oluşturulması ve geliştirilmesi yoluyla ülke sınırlarını aşan dünya ekonomilerinin ve toplumlarının artan bir entegrasyonudur. Küreselleşme, tanımlarından da anlaşılacağı gibi son derece geniş bir kavram olup birçok farklı boyuta sahiptir. Şekil 1 yardımı ile küreselleşmenin boyutları incelenebilmektedir.

Şekil 1. Küreselleşmenin Boyutları

Kaynak: Šliburytė ve Masteikienė, 2010:288.

Küreselleşme, sosyal hayatın hemen her boyutunu etkileyen son derece karmaşık ve çok formulu bir olgudur. Başlangıçta küreselleşme yalnızca ekonomik bir olgu olarak ele alınmıştır. Oysaki günümüzde küreselleşmenin en az üç boyutu olduğu üzerinde durulmaktadır. Ekonomik, politik ve sosyal küreselleşme (Caselli, 2008:384).

Ekonomik küreselleşme, sınırlar ötesi mal ve hizmet hareketini, uluslararası sermaye akışlarını, tarifeleri ve ticaret engellerini azaltmayı, teknolojinin yayılmasını ve sınır ötesindeki

bilgileri içermektedir. Ekonomik boyutuyla küreselleşmenin uluslararası ticaret, uluslararası yatırım ve uluslararası finans gibi üç ekonomik göstergesi söz konusudur. Ancak küreselleşmenin çok daha fazlası vardır. Daha açık bir ifadeyle, ekonomik küreselleşme iktisadi açıklığın artırılması, ekonomik bağımlılığın artması ve dünya ekonomisine ekonomik entegrasyonun derinleşmesi ile bağlantılı bir süreçtir. Ekonomik küreselleşme terimi, mal, sermaye, bilgi / teknoloji ve ulusal sınırlardaki insanların akışını ve bu tür hareketlerin ilgili ulusların ekonomileri üzerindeki etkisini de ifade etmektedir (Chow, 2006:271; Samimi ve Jenatabadi 2014:1; Nayyar, 2000:4-5; Faustino ve Vali, 2013:13-14).

Politik küreselleşme; devlet, toplum ve birey arasındaki ilişki ve rollerin yeniden şekillendirilmesini gerektiren, ulus devlet karşısında uluslar üstü mekanizmalarla sivil topluma yönelik inisiyatif kullanımında demokratikleşme ekseninde artış sağlayan mekanizmalardan oluşmaktadır. Sosyal küreselleşme ise kültürler arasındaki farkların azalarak pek çok konuda (demokratikleşme, insan hakları, hukuk devleti, çevre, savaş, doğal afetler) ortak tepkilerin ortaya çıkması sürecidir. Böylelikle toplumların sorunları ve çözümleri ortak hale gelmektedir (Demirel, 2006:107-108).

Globalleşme vb. karmaşık olayların ölçümü tıpkı tanımlamalarında yaşanan zorluklara benzer özellikler göstermektedir. Başlangıçta küreselleşmenin ölçümünde küreselleşmeyi temsil edecek niteliklere sahip tek bir gösterge kullanılarak bazı ölçüm yöntemleri kullanılmıştır. Örneğin; ticari ve finansal dış açıklık küreselleşmeyi temsil etmede kullanılan değişkenler arasında yer almaktadır. Son dönemlerde yapılan çalışmalarda ise küreselleşmeyi çok sayıda farklı göstergeyi tanımlayarak ölçen çeşitli endeksleme yöntemleri kullanılmaktadır.

Kearney / FP-GI (2001) Dış Politika Küreselleşme Endeksi, küreselleşme ölçümünde kullanılan ilk endeks olarak değerlendirilmektedir. Endeks ülkelerin küreselleşmesini dört boyutta ölçmektedir. Bunlar; ülkenin dünya ekonomisine entegrasyon derecesi, kişisel iletişim, teknolojik bağlantı ve siyasi katılımıdır. KOF Küreselleşme Endeksi ise 2002 yılından bugüne kadar devam eden bir ölçüm aracı olarak ortaya çıkmıştır. Küreselleşmede KOF Endeksi (Dreher, 2006) en çok kullanılan küreselleşme endeksi haline gelmiştir. KOF Endeksi ekonomik, sosyal ve politik düzeyde alt bileşenlerden oluşmaktadır. Ekonomik küreselleşme endeksi, (i) fiili nakit akışları (dış ticaret, doğrudan yabancı yatırımlar, portföy yatırımları ve yabancı uyruklulara yapılan ödemeler), (ii) kısıtlamalar (gizli ithalat engelleri, ortalama tarife oranı, uluslararası ticarete alınan vergiler, sermaye hesabı kısıt-

lamaları). Sosyal küreselleşme endeksi ise (i) kişisel iletişim (telefon trafiği, transferler, uluslararası turizm, yabancı nüfus, ABD'yi telefonla aramanın ortalama maliyeti), (ii) bilgi akışları ile ilgili veriler (telefon ana hatları, internet sunucuları, internet kullanıcıları, kablolu TV, günlük gazete, radyolar), (iii) kültürel yakınlık (McDonald restoranlarının sayısı) ile ilgili verileri içermektedir. Politik küreselleşme endeksi; i) ülkelerdeki elçilikler, ii) uluslararası örgütlere üyelik, iii) BM Güvenlik Konseyi Misyonlarına katılma değişkenlerinden oluşmaktadır. Üç alt endeks birlikte genel endeksi vermektedir. Genel endeks içinde ekonomik küreselleşmenin ağırlığı %36, sosyal küreselleşmenin ağırlığı %37 ve politik küreselleşmenin ağırlığı ise %27'dir. Genel KOF Endeksi 187, politik küreselleşme alt endeksi 207, ekonomik küreselleşme alt endeksi 150 ve sosyal küreselleşme alt endeksi 193 ülke için mevcuttur. Genel endeks ve alt endeksler, 1'den (minimum küreselleşme) 100'e (maksimum küreselleşme) kadar ölçeklenen değerleri varsaymaktadır. Endeks geliştirilmekte ve her yıl revize edilmektedir (Potrafke, 2014:3-4; Caselli, 2008:384). Tablo 1 yardımıyla KOF Küreselleşme Endeksi'nin yapısı incelenebilir.

Küreselleşmenin ölçümü konusunda en yaygın olarak kullanılan ve bu çalışmada da yararlanılan KOF Endeksi'nin yanı sıra birçok farklı endeks çalışması da söz konusudur. Uluslararası açıklık ve rekabet edebilirlik konusunda WMRC tarafından hazırlanan G-Index (2001), Küreselleşme ve Bölgeselleşme Çalışma Merkezi tarafından geliştirilen 2002-2004 yıllarını kapsayan CSGR Bölgesel Küreselleşme Endeksi, Kültürel Küreselleşme Endeksi (2004), 2008 Maastricht Küreselleşme Endeksi (MGI), Caselli Kişisel Tabanlı Küreselleşme Endeksi (PBGI), Andersen ve Herbertsson (2003), Randolph (2001), Heshmati (2003), Martens ve Zywiets (2004; 2006) Modifiye Globalleşme Dizini (MGI), UNIDO Bağlantılılık Endeksi ve DHL Global Bağlantılılık Endeksi bunlardan bazılarıdır (Martens vd., 2014:218-219; Lombaerde ve Iapadre, 2008:159-160).

Küreselleşme ile ilgili üzerinde durulan bir diğer husus küreselleşmenin sonuçlarıdır. Küreselleşmenin faydalı ya da zararlı olacağı yönünde farklı görüşler söz konusu olup, küreselleşmenin olası faydaları şöyle sıralanabilir:

- Dış ticaretin önündeki engellerin kaldırılmasıyla dış ticaret genişleyecektir.

Tablo 1. KOF Küreselleşme Endeksi ve Alt Endekslerin Yapısı

Ekonomik Küreselleşme Endeksi	Sosyal Küreselleşme Endeksi	Politik Küreselleşme Endeksi
Fiili nakit akışları <ul style="list-style-type: none">• Dış ticaret (GSYH'nin yüzdesi)• Doğrudan yabancı yatırımlar (GSYH'nin yüzdesi)• Portföy yatırımları (GSYH'nin yüzdesi)• Yabancı uyruklulara yapılan ödemeler (GSYH'nin yüzdesi)	Kişisel iletişim <ul style="list-style-type: none">• Telefon trafiği• Transferler (GSYH'nin yüzdesi)• Uluslararası turizm• Yabancı nüfus (Toplam nüfusun yüzdesi)• ABD'yi telefonla aramanın ortalama maliyeti	Ülkelerdeki elçilikler
Kısıtlamalar <ul style="list-style-type: none">• Gizli ithalat engelleri• Ortalama tarife oranı• Uluslararası ticaretten alınan vergiler (Cari gelirin yüzdesi)• Sermaye hesabı kısıtlamaları	Bilgi akışları ile ilgili veriler <ul style="list-style-type: none">• Telefon ana hatları (1000 Kişi başına)• İnternet sunucuları (Kişi başına)• İnternet kullanıcıları (Nüfusun payı olarak)• Kablolu TV (1000 Kişi başına)• Günlük gazete (1000 Kişi başına)• Radyolar (1000 kişi başına)	Uluslararası örgütlere üyelik
	Kültürel yakınlık <ul style="list-style-type: none">• McDonald restoranlarının sayısı (Kişi başına)	BM Güvenlik Konseyi Misyonlarına katılma

Kaynak: Dreher, 2006: 1094.

- Doğrudan yabancı sermaye yatırımları artma eğiliminde olacaktır.
- Küreselleşme sonucu artan rekabet ile süreçler daha verimli hale gelecektir.
- Yeni teknolojilere erişim sayesinde ekonomik çıktı iyileşecektir.
- Küreselleşme, büyük şirketlerin maliyetlerini düşürerek ekonomik büyüme ile ölçek ekonomilerini gerçekleştirmelerini sağlayacaktır.
- Küreselleşme ile ihraç edilen ürünlerin çeşitliliği artacak ve ihracat gelirleri çoğalacaktır.
- Finansal piyasaların bütünleşmesi sermayenin mobilitesini artırırken, riskli alanlardan çabuk uzaklaşmasını sağlayacaktır.
- İnsan hakları, demokrasi ve özgürlük alanında iyileşmeler gerçekleşecektir.

Küreselleşmenin doğuracağı olası risklerden bazıları ise şunlardır:

- Küreselleşme, yoksulluğu ortadan kaldıramadığı gibi aksine derinleştirebilmekte ve daha varlıklı bir kesim ortaya çıkarabilmektedir.
- Küreselleşme, ülkeler arasında karşılıklı bağımlılığı artırdığı için bölgesel veya küresel istikrarsızlıklara neden olabilmektedir.
- Küreselleşme, ulus devletlerin, çokuluslu şirketlerin, küresel firmaların ve diğer uluslararası örgütlerin egemenliğine tehdit oluşturabilmektedir.
- Küreselleşme daha büyük eşitsizlikler yaratabilmekte ve sonuçta hem ulusal hem de uluslararası çatışmalara yol açabilmektedir.
- Küreselleşme emek piyasalarının esnek olması yoluyla ücretlerde ve çalışma koşullarında eşitsizliklerin artmasına sebep olmaktadır.
- Küreselleşmeyle özellikle sermayenin denetimsiz dolaşımı ekonomik kırılganlıkları artırmaktadır.
- Küreselleşme, kamu açıklarının ve borçlarının azalmasına öncelik vererek devletin temel hedefi olan vergilemeyi düşürerek sosyal koruma sisteminin ve sosyal harcamalarının aşağı doğru azalmasında etki edebilmektedir (Kuepper, 2017:1-2; Gökbnar vd., 2008:163).
- Küreselleşme sonucu artan rekabet yurtiçindeki küçük işletmeler üzerinde negatif etkilere sebep olabilmektedir.

Son olarak bu çalışmada küreselleşme ve ekonomik büyüme ilişkisi irdelendiği için kuramsal olarak bu iki değişken arasındaki yapı araştırılmıştır. Teorik olarak, küreselleşmenin ekonomik büyüme ile bağıntısı konusunun tartışmalı olduğu görülmüştür. Ayrıca teorik gelişmeler gibi ampirik analizlerin de sonuçları kesin değildir. Geleneksel olarak ticaretin ekonomik büyümeyi arttırıcı bir etkisi olduğu bilinmektedir. Fakat son gelişmeler özellikle ekonomik küreselleşmenin her zaman ekonomik büyümeyi olumlu etkilemediğini göstermektedir. Küreselleşme ile uluslararası ticaretin artması, yüksek teknoloji ürünlerin doğrudan ithalatı yoluyla bilgi ve teknolojinin yaygınlaşmasını kolaylaştırmaktadır. (Zahonogo, 2017:1). Ekonomik küreselleşmeyle doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının yanı sıra portföy yatırımlarının gelişmesi finansal gelişme yoluyla ekonominin canlanmasını sağlamaktadır. Küreselleşme sonucu özellikle yüksek tarife oranlarının düşürülmesi, uluslararası ticaretten alınan vergilerin azaltılması gibi avantajlarla ülkelerin birbirleriyle daha fazla entegre olması sonucu iktisadi işlemler hızlı ve basit bir şekilde yapılmaktadır. Ayrıca yeni kaynaklar ve istihdam fırsatları ekonomik büyüme üzerine olumlu tesir etmektedir. Sosyal küreselleşme sonucu özellikle uluslararası turizmdeki gelişmeler ülkelerin dışa açık ve bütçe açığı kapatmalarında destek sağlayabilecektir. Ekonomik büyüme üzerine sosyal küreselleşmenin bir diğer olumlu katkısı insanların bilgiye ulaşımının kolaylaşması ile ilgilidir. Yeni fikirler ve düşünme alışkanlıkları üretim yöntemleri ve kurumlarda iyileştirme oluşturacağı gibi daha donanımlı insan sermayesi etkili bir üretim faktörü olarak büyüme artışı sunacaktır (Subasat, 2003:51). Küreselleşmenin son alt bileşeni olan politik küreselleşme ise demokrasi ve insan hakları gibi alanlarda meydan getireceği reformların yanı sıra ülkelerin uluslararası kuruluşlara üyelik imkanı sağlamasıyla ekonomi için faydalı olacaktır. Küreselleşmenin iktisadi büyümeyi olumlu etkilemesi söz konusu olmasına rağmen ülkelerin küreselleşme derecesi ve gelir düzeyleri, bu etkiyi değiştirmektedir. Özellikle gelişmekte olan ülkeler için insan sermayesine ve iyi işleyen bir finansal sisteme yatırım yapılmamasının, teknolojik yenilikler yoluyla küreselleşmeden beklenen olumlu etkiyi engelleyebileceği düşünülmektedir. Öte yandan kaynakların daha az etkin faaliyetlerde kullanılmaya devam edilmesi, kurumların ve politika süreçlerinin yapısal dönüşüm içinde bulunmaması da küreselleşmenin ekonomik büyümeye katkısını olumsuzlaştırmaktadır. Bu durumda ekonomik ve sosyal eşitsizlikler artacak, ekonomik güvensizlik ve riskler yayılacaktır (Zahonogo, 2017:-2; Rao ve Vadlamannati, 2011:795). Özetle küreselleşmenin ekonomik büyüme üzerindeki etkisi oldukça karmaşık bir yapı sergilemektedir.

3. Literatür

Küreselleşmenin ekonomik büyüme üzerine etkisi önceki dönemlerde ticari ve finansal dışa açıklık, doğrudan yabancı sermaye yatırımları, finansal entegrasyon gibi değişkenler kullanılarak test edilmeye çalışılmıştır. Küreselleşme ile ilgili son dönem çalışmalarda ise KOF gibi endeks kullanımının yaygınlaştığını söylemek mümkündür. Diğer taraftan kullanılan ekonometrik analiz açısından da zaman serisi, yatay kesit ya da panel verilere dayalı analizlere rastlanılmaktadır. Ulusal ve uluslararası sahada çok sayıda betimleyici özellik gösteren çalışma da mevcuttur. Çalışmanın bu kısmında literatürden örnekler, amaç, seçilen ülke/ülkeler, veri seti, analiz yöntemleri ve sonuçları bakımından özetlenmiştir. Farklı ülke, dönem ve yöntem kullanılmasına rağmen araştırmaların ortak noktası küreselleşme ve alt bileşenlerinin ekonomik büyümeyi değişen ölçülerde etkilediğidir.

3.1. Uluslararası Yazın Taraması

Yazın taramasındaki çalışmalar uluslararası ya da ulusal özellik taşımasının yanı sıra çok ülke ya da tek ülkeyi incelemeleri bakımından da bir ayrıma tabi tutulmuştur. Uluslararası yazında yer alan çok ülkeli çalışmalardan bazıları şunlardır:

Sachs ve Warner (1995), 1970-1989 döneminde yakınsama analizleriyle gelişmekte olan ekonomilerde küreselleşmenin göstergesi olarak ticari dışa açıklık düzeyinin ekonomik büyüme üzerine etkisini araştırmışlardır. Ekonomiler arasındaki ticari dışa açıklığın artmasının ekonomik büyümeye pozitif etki ettiğini ortaya koymuşlardır.

Edwards (1997), 1960-1990 yılları arasında 93 ülkede regresyon tahminiyle toplam faktör verimliliği ile dışa açıklık arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Dışa açıklıktaki artışın ülkelere toplam faktör verimliliğinin daha hızlı arttığı görülmüştür.

Bali moune (2002), 1980-1999 yıllarındaki panel verileri kullanarak Afrika'da ticari dışa açıklığın uluslararası ticarete olan etkisini ve doğrudan yabancı yatırımın ekonomik büyüme üzerindeki etkilerini araştırmıştır. Çalışmada doğrudan yabancı yatırımın ekonomik büyüme üzerinde önemli bir pozitif etkisi olduğu fakat dışa açıklığın yoksul ülkelerdeki büyümeyi arttırmadığı, dışa açıklığın öncelikle yüksek gelirli Afrika ülkelerinde ekonomik büyümeyi desteklediği sonucuna ulaşılmıştır.

Brunner (2003), 1960-1992 periyodu için 125 ülkede ticari açıklığın GSYH ve GSYH büyümesi üzerine etkisini En Küçük Kareler (EKK) yöntemiyle araştırmıştır. Ampirik sonuçlar uzun dönemde dış ticaretin büyüme üzerinde büyük ve önemli bir etkisi olduğunu, kısa dönemde küçük ve güçlü olmayan bir etkiye sahip olduğunu göstermiştir.

Dollar ve Kraay (2004), 1980-1990 döneminde 101 ülkede regresyon analiziyle küreselleşmenin ekonomik büyüme üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Analiz sonuçları, küreselleşmenin daha hızlı büyümeyi sağlayarak, yoksulluğun azalmasına neden olduğu görüşünü ortaya koymuştur.

Dreher (2006), 1970-2000 periyodunda 123 ülkede üç temel küreselleşme endeksi oluşturarak küreselleşmenin ekonomik büyümeyi etkileyip etkilemediğini EKK ve GMM yöntemleriyle test etmiştir. Yazar, küreselleşmenin ekonomik büyümeyi teşvik ettiği sonucuna ulaşmıştır.

Leong (2007), 1952-2003 yılları arasında Çin'in ve Hindistan'ın bazı bölgelerinde panel regresyon yöntemiyle dış açıklık ve büyüme ilişkisini araştırmıştır. Ticari dış açıklıktaki artışın ekonomik büyüme üzerinde çarpan etkisi oluşturduğu görülmüştür.

Zhuang ve Koo (2007) araştırmalarında, 1991-2004 döneminde 56 ülkede panel regresyon yöntemiyle ekonomik büyüme ve küreselleşme ilişkisini incelemişlerdir. Tahmin sonuçları, ekonomik küreselleşmenin tüm ülkeler için büyüme üzerinde önemli bir olumlu etkiye sahip olduğunu ortaya koymuştur.

Chang ve Lee (2010), 1970-2006 yılları arasında 23 OECD ülkesinde panel eşbütünleşme yöntemiyle küreselleşme ve ekonomik büyüme ilişkisini araştırmışlardır. Panel nedensellik testinin sonuçlarına göre ekonomik küreselleşme ve sosyal küreselleşmeden büyümeye uzun vadeli tek yönlü nedensellik söz konusudur.

2010 yılında Barry tarafından yapılan araştırmada ise 1995-2005 döneminde 41 Sahraaltı Afrika ülkesinde küreselleşmenin ekonomik büyümeyle ilişkili önemli bir faktör olup olmadığı panel regresyon yöntemiyle belirlenmeye çalışılmıştır. Analiz sonuçları küreselleşmenin büyüme üzerinde istatistiksel olarak önemsiz ancak olumlu etkiye sahip olduğunu göstermiştir. Bununla birlikte, küreselleşmenin, doğal kaynak yönünden fakir olan ülkeler için pozitif ve istatistiksel olarak önemli olduğu görülmüştür. Sonuç olarak düşük ekonomik büyüme hızlarının aşılması ve küreselleşmenin net faydalarının elde edilmesi için Afrika ülkelerinin daha iyi makroekonomik politikalar geliştirmeleri öngörülmüştür.

Heshmati ve Lee (2010), 1995-2001 döneminde 61 gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeden oluşan panel için küreselleşme, büyüme ve gelir dağılımı ilişkisini araştırmışlardır. Sonuçlar ekonomik büyüme ile küreselleşme arasında pozitif bir bağlantı olduğunu ancak gelir dağılımı ile küreselleşme arasında negatif bir ilişki olduğunu göstermiştir.

Chang vd. (2011), G7 ülkelerinde 1970-2006 döneminde küreselleşme ve sosyal küreselleşmenin hasıla üzerindeki etkilerini araştırmışlardır. Ampirik olarak uygulanan çoklu yapısal kırılmalı eş bütünleşme testi sonucunda küreselleşme ve sosyal küreselleşmenin hasılaya pozitif katkıda bulunduğunu tespit etmişlerdir.

Rao ve Vadlamannati (2011), 21 düşük gelirli Afrika ülkesinde uzun dönemde GMM ve EKK yöntemiyle küreselleşme ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi test etmişlerdir. Araştırmanın sonuçlarına göre, Afrika'nın fakir ülkeleri için küreselleşmenin ekonomik büyüme üzerinde pozitif ve önemli bir etkisi vardır. Bu etkinin özellikle yatırımlar kanalıyla ortaya çıktığını belirlemişlerdir.

Polasek ve Sellner (2013), 2001-2006 döneminde 21 Avrupa Birliği ülkesinde küreselleşmenin bölgesel ekonomik büyümeye katkısını yakınsama modeliyle araştırmışlardır. Sonuçlar, ticari dışa açıklığı ve doğrudan yabancı sermaye yatırımlarını artıran ülkelerin küreselleşmeden önemli ölçüde faydalandığını göstermektedir.

Gurgul ve Lach (2014), 1990-2009 yıllarında AB üyesi 10 geçiş ekonomisinde statik panel veri analizleriyle ekonomik ve sosyal küreselleşmenin büyüme üzerinde pozitif etkili, politik küreselleşmenin ise istatistiki olarak anlamlı olmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Samimi ve Jenatabadi (2014), 1980-2008 döneminde İslam İşbirliği Örgütü üyesi ülkelere iktisadi küreselleşmenin ekonomik büyüme üzerindeki etkisini ve küreselleşmenin ekonomik büyüme üzerindeki etkisinin ülkelerin gelir düzeyine bağlı olup olmadığını GMM yöntemi ile araştırmışlardır. Sonuçlar, küreselleşmenin büyüme üzerinde istatistiksel olarak önemli etkilere sahip olduğunu göstermiştir. Ekonomik küreselleşmenin etkisinin ülkenin gelir düzeyine bağlı olduğunu, yüksek ve orta gelirli ülkelerin küreselleşmeden fayda sağladığı ancak düşük gelirli ülkelere bu durumun söz konusu olmadığı belirlenmiştir.

2014'te Ying vd., 1970-2008 yılları arasında küreselleşme ile ASEAN ülkelerinin büyümesi arasındaki uzun ve kısa dönemli ilişkileri panel veri analizleriyle incelemişlerdir. Büyüme üzerine ekonomik küreselleşmenin belirgin olumlu, sosyal küreselleşmenin olumsuz bir etkisi olduğu ve politik küreselleşmenin önemli olmayan olumsuz etkiye sahip olduğunu göstermiştir.

Chu vd., (2016), çalışmalarında, 1981-2008 döneminde 9 OECD ülkesinde ve Çin'de küreselleşmeyle ekonomik büyüme arasındaki nedenselliği ele almışlardır. Ampirik sonuçlar, Hollanda ve Birleşik Krallık için küreselleşmeden ekonomik büyümeye, ABD'de ekonomik büyümeden küreselleşmeye nedensel ilişki olduğunu gösterirken, Avustralya, Belçika, Kanada, Fransa, İtalya ve Japonya için herhangi bir ilişki tespit edilememiştir.

Gozgor ve Can (2017), ekonomik küreselleşme, ihracatın çeşitlendirmesi ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi 1970-2010 döneminde 139 ülkede dengesiz panel veri analiziyle incelenmişlerdir. Granger nedensellik testi sonuçları ekonomik küreselleşme ile ekonomik büyüme arasında iki yönlü bir nedensel ilişki olduğunu göstermiştir. Ayrıca ihracat çeşitlenmesi ve ekonomik küreselleşmenin yalnızca üst orta gelirli ekonomilerde ekonomik büyüme ile pozitif ilişkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Zahonogo (2017), 1980-2012 dönemini kapsayan panel veri analizleriyle 42 Sahraaltı Afrika ülkesinde küreselleşmenin ekonomik büyümeyi nasıl etkilediğini araştırmıştır. Sonuçlar küreselleşmenin uzun vadede büyümeyi olumlu etkileyebileceğini göstermektedir. Bununla birlikte, ilişkinin doğrusal olmadığı yani küreselleşmenin bir eşige kadar ekonomik büyüme üzerinde olumlu ve önemli bir etkiye sahip olduğu ve bu eşğin üstünde etkinin düştüğü belirlenmiştir.

Uluslararası literatürde tek ülkeye dayalı çalışmalardan bazıları şöyle sıralanabilir:

Aka (2006), 1969-2001 yıllarında Fildişi Sahilinde VAR modelini kullanarak dışa açıklık ve küreselleşmenin ekonomik büyüme üzerindeki etkisini araştırmıştır. Hem dışa açıklığın hem de küreselleşmenin kısa vadede ekonomik büyümeyi olumlu, uzun vadede ise olumsuz etkilediği tespit edilmiştir.

Afzal (2007), 1960-2006 yılları için Pakistan'da eş bütünleşme ve hata düzeltme modelleri ile küreselleşmenin ekonomik büyüme üzerine önemini incelemiştir. Eş bütünleşme sonuçlarına göre ekonomik büyüme ile küreselleşmeyi temsilen kullanılan ticari açıklık ve finansal entegrasyon arasında uzun dönemli güçlü ilişki belirlenmiştir.

Sato ve Fukushige (2009), 1975-1995 döneminde Güney Kore'de ekonomik küreselleşmenin kısa ve uzun dönemde gelir dağılımı eşitsizliğine etkisini incelemişlerdir. Yazarlar, mal piyasalarındaki serbestleşmenin hem kısa hem de uzun vadede gelir eşitsizliğini azalttığı, sermaye piyasalarındaki serbestliğin ise gelir eşitsizliklerini arttırdığını tespit etmişlerdir.

Mutascu ve Fleischer (2011), 1972-2006 döneminde Romanya’da VAR modelini kullanarak ekonomik büyüme ile küreselleşme arasındaki ilişkinin varlığını araştırmışlar ve daha fazla küreselleşmeyle ekonomik büyümenin artacağı kanısına varmışlardır.

Ray (2012), 1990-2011 döneminde küreselleşmenin Hindistan ekonomisine etkisini nedensellik testleriyle incelemiştir. Küreselleşmenin etkisini değerlendirmek için, ticari açıklık ve mali entegrasyon, kamu ve özel yatırım, insani gelişim gibi makroekonomik bağımsız değişkenler kullanılmıştır. Sonuçlar özel yatırım, ticari açıklık ve insani gelişimin GSYH büyümesi üzerinde önemli pozitif etkisi olduğunu, mali entegrasyon değişkeninin negatif etkisinin olduğunu ve kamu yatırımlarının ise ekonomik büyüme üzerinde anlamlı etkilere sahip olmadığını göstermiştir.

Meraj (2013), 1971-2005 yılları arasında Bangladeş’te sınır testi yaklaşımıyla küreselleşmenin serbest ticaret ve büyüme üzerine etkisini araştırmıştır. Yazar, Bangladeş’te serbest ticaret ve ekonomik büyüme üzerinde küreselleşmenin olumlu etkisi olduğu ve az gelişmiş ülkelerin ticaret engellerini kaldırma konusunda isteksiz olmalarının ekonomik büyüme için engel oluşturabileceği kanısına varmıştır.

Olimpia ve Stela (2017), 1990-2013 döneminde Romanya’da ekonomik büyüme ve küreselleşme arasındaki ilişkiyi regresyon modeli ile araştırmışlardır. Ekonomik büyüme ile ekonomik ve politik küreselleşme arasında güçlü istatistikî ilişki mevcut iken sosyal küreselleşme için böyle bir etki tespit edilememiştir.

3.2. Ulusal Yazın Taraması

Ulusal literatürde çok ülkenin ele alındığı çalışmalardan biri Seyrek (2002) tarafından yapılmıştır. Araştırmada küreselleşmenin artan dış ticaret ve sermaye hareketliliğiyle ülkeleri birbirine yaklaştıracak fikrinden hareketle küreselleşmenin yakınsama etkisini Afrika, Asya, Doğu Asya, Pasifik, Batı Yarım Küre, Doğu ve Orta Doğu Ülkeleri için 1962-1985, 1980-1990, 1985-1995 ve 1990-2000 yılları arasında incelenmiştir. Analiz sonuçları küreselleşmenin yalnızca gelişmiş ülkelerde belirgin olduğunu diğer ülkelerde belirsiz bir yakınsama olduğunu ve bunun istikrarsız olduğunu göstermiştir.

Çelik ve Erkan (2010) tarafından yapılan çalışmada, 1990-2005 periyodunda seçilmiş 88 ülkenin kalkınmaları ve küreselleşme arasındaki ilişki analiz edilmiştir. Yapılan statik panel veri analizleri sonucunda küreselleşme ile kalkınma arasında iktisadi açıdan anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Özellikle teknolojik küreselleşme sürecinin, ülkelerin kalkınmaları

üzerindeki etkisinin, ekonomik, sosyo-kültürel ve politik küreselleşme süreçlerine oranla daha istikrarlı, anlamlı ve büyük olduğu görülmüştür.

Hayaloğlu vd., (2015), 1995-2011 döneminde yüksek, üst orta, düşük orta ve düşük gelirli 91 ülkeden oluşan panel için küreselleşmenin ekonomik büyüme üzerindeki etkilerini statik panel veri analizleriyle araştırmışlardır. Analiz sonuçlarına göre küreselleşmenin ekonomik büyüme üzerindeki etkileri ülkelerin gelişmişlik düzeylerine göre farklılık göstermektedir. Ayrıca küreselleşme endeksinin alt bileşenlerinin kullanıldığında da benzer sonucun ortaya çıktığı görülmüştür.

Kılıç (2015), 1981-2011 döneminde gelişmekte olan 74 ülkede ekonomik büyüme üzerine küreselleşmenin etkisini panel tahmin yöntemleri ve nedensellik analizleri ile tespit etmiştir. Analiz sonuçlarına göre ekonomik ve politik küreselleşmenin ekonomik büyümeyi pozitif, sosyal küreselleşmenin ise negatif etkilediği gözlemlenmiştir.

Kazar ve Kazar (2016), 1980-2010 döneminde gelir düzeylerine göre sınıflandırılan ülkeler için finansal gelişme, küreselleşme ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi panel eş bütünleşme yöntemiyle incelemişlerdir. Finansal gelişimin gelişmiş ülkeler üzerinde olumlu etkileri olduğunu, ek olarak küreselleşme açısından ekonomik büyümenin itici gücünün, düşük gelirli ve OECD üyesi olmayan yüksek gelirli ülkeler için sosyal, yüksek gelirli OECD ve üst orta gelirli ekonomiler için politik ve düşük orta gelirli ülkeler için ekonomik boyutlu olduğunu ortaya koymuşlardır.

Türedi (2016), 1996-2014 döneminde 40 ülkede küreselleşmenin ekonomik büyüme üzerine etkisini sabit etkiler panel veri yaklaşımı ile incelemiştir. Elde edilen bulgular küreselleşmenin ekonomik büyüme üzerinde istatistiki olarak anlamlı ve pozitif etkiler yarattığını ortaya koymuştur. Diğer taraftan küreselleşmenin alt bileşenleri olan ekonomik, sosyal ve politik küreselleşmenin de büyüme üzerinde aynı şekilde pozitif etkili olduğu belirlenmiştir.

Tek ülkenin yer aldığı ulusal çalışmalar arasında Açıkgöz ve Mert'in 2011 yılındaki araştırmaları yer almaktadır. Yazarlar 1970-2008 yılları arasında Türkiye'de iktisadi, sosyal ve politik boyutları itibariyle küreselleşmenin iktisadi büyüme üzerinde etkilerinin bulunup bulunmadığını sınır testi yaklaşımıyla ve nedensellik analizleriyle incelemişlerdir. Analiz sonuçları ekonomik büyüme ile iktisadi, sosyal ve politik küreselleşme arasında uzun-dönemli bir denge ilişkisi olduğunu göstermiştir. Türkiye'de iktisadi küreselleşmeden büyümeye doğru herhangi bir nedensellik ilişkisi olmadığı, bununla birlikte sosyal küreselleşmeden büyümeye doğru bir nedensellik ilişkisi olduğu tespit edilmiştir.

Doğan ve Can (2016), 1970-2012 döneminde Güney Kore’de küreselleşme ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi Engel-Granger Eş bütünleşme Testi ile incelemişlerdir. Küreselleşmenin üç farklı boyutunun ele alındığı çalışmada ekonomik, sosyal ve genel küreselleşmenin ekonomik büyümeye pozitif etki ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Doğan (2017), ekonomik küreselleşme ile büyüme arasındaki nedensellik ilişkisi, 1970-2011 yılları arasında Türkiye için incelemiştir. Toda-Yamamoto nedensellik testinin uygulandığı çalışmada, ekonomik küreselleşmeden büyümeye doğru tek yönlü nedensel ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

4. Veri Seti ve Ekonometrik Yöntem

Bu çalışmada, Garten (1998) tarafından yüksek ekonomik büyüme hızları sergileyen ve Yükselen Piyasa Ekonomileri olarak adlandırılan 10⁴ gelişmekte olan ülkede Genel Küreselleşme, Ekonomik Küreselleşme, Sosyal Küreselleşme ve Politik Küreselleşmenin ekonomik büyüme üzerindeki etkisi araştırılmaktadır. Bu amaç doğrultusunda ulaşılabiliği göz önünde bulundurularak kullanılan 1990-2015 dönemine ait yıllık veriler panel veri tekniğiyle analiz edilmiştir.

Tablo 2. Değişken Tanımları ve Kaynakları

Değişken	Açıklama	Beklenen İşaret	Kaynak
LPERGDP	Kişi Başına Düşen Reel GSYH (Sabit, 2010-USD) Doğal logaritması alınmış seriler kullanılmıştır.		Dünya Bankası
KOFOV	Ekonomik, sosyal ve politik küreselleşme endekslerinin birleşimi olarak Genel Küreselleşme Endeksi.	+/-	İsviçre Ekonomi Enstitüsü (KOF)
KOFEC	Ekonomik Küreselleşme Endeksi	+/-	İsviçre Ekonomi Enstitüsü (KOF)
KOFSOC	Sosyal Küreselleşme Endeksi	+/-	İsviçre Ekonomi Enstitüsü (KOF)
KOFPOL	Politik Küreselleşme Endeksi	+/-	İsviçre Ekonomi Enstitüsü (KOF)
CAP	Gayri Safi Sabit Sermaye Oluşumu (% GSYH)	+	Dünya Bankası
LGOV	Kamu Kesimi Nihai Tüketim Harcamaları (Sabit, 2010-USD)	+	Dünya Bankası
INF	Enflasyon, GSYH Deflatörü (% , Yıllık)	+/-	Dünya Bankası

⁴ 10 Yükselen Piyasa Ekonomisi: Arjantin, Brezilya, Çin, Hindistan, Endonezya, Meksika, Polonya, Rusya, Güney Afrika ve Türkiye.

Küreselleşmenin ekonomik büyüme üzerindeki etkilerini tahmin etmek için oluşturulan doğrusal regresyon modelleri aşağıda gösterilmiştir;

$$\text{Model 1: } LPERGDP_{it} = \alpha_{it} + \alpha_1 KOF_{it} + \alpha_2 CAP_{it} + \alpha_3 LGOV_{it} + \alpha_4 INF_{it} + u_{it}$$

$$\text{Model 2: } LPERGDP_{it} = \beta_{it} + \beta_1 KOFEC_{it} + \beta_2 CAP_{it} + \beta_3 LGOV_{it} + \beta_4 INF_{it} + \varepsilon_{it}$$

$$\text{Model 3: } LPERGDP_{it} = \gamma_{it} + \gamma_1 KOFSOC_{it} + \gamma_2 CAP_{it} + \gamma_3 LGOV_{it} + \gamma_4 INF_{it} + \varepsilon_{it}$$

$$\text{Model 4: } LPERGDP_{it} = \delta_{it} + \delta_1 KOFPOL_{it} + \delta_2 CAP_{it} + \delta_3 LGOV_{it} + \delta_4 INF_{it} + v_{it}$$

Çalışma metodolojik olarak 5 aşamadan oluşmaktadır. İlk olarak modelde kullanılan değişkenlerde ve eşbütünleşme denkleminde paneli oluşturan yatay kesitler arasındaki bağımlılık tespit edilmeye çalışılmıştır. Yatay kesit bağımlılığının belirlenmesi, serilerin durağanlığının ölçülmesinde ve uzun dönem ilişkilerin belirlenmesinde kullanılan testlerin açıklayıcı gücünü yükseltmesi bakımından önemlidir. Yatay kesit bağımlılığı, Breusch ve Pagan (1980) tarafından geliştirilen Langrange Multiplier ($CDLM_1$) testi ve Pesaran (2004) tarafından geliştirilen $CDLM_2$ testi uygulanarak incelenmiştir. İkinci aşamada, serilerin durağanlığı Pesaran (2007) tarafından geliştirilen ve yatay kesit bağımlılığını dikkate alan 2. nesil birim kök testlerinden CADF (Cross-sectional Augmented Dickey Fuller) birim kök testi ile araştırılmıştır. Üçüncü aşamada, değişkenlere ait eğim katsayılarının homojenliği Pesaran ve Yamagata (2008) tarafından geliştirilen Delta Testi ile test edilmiştir. Dördüncü aşamada, değişkenler arasındaki uzun dönemli ilişkiler Westerlund (2008) tarafından geliştirilen Durbin-Hausman eşbütünleşme testiyle araştırılmış ve ardından katsayı tahminleri Eberhardt ve Bond (2009) tarafından geliştirilen panel AMG (Artırılmış Ortalama Grup-Augmented Mean Group) yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Beşinci ve son aşamada ise değişkenler arasındaki nedensel ilişkilerin belirlenmesi için Emirmahmutoğlu ve Köse (2012) panel nedensellik testi uygulanmıştır.

5. Ampirik Analiz

5.1. Tanımlayıcı İstatistikler

Çalışmada 1990-2015 döneminde 10 yükselen piyasa ekonomisi için kullanılan değişkenlere ait tanımlayıcı istatistikler Tablo 3'te sunulmuştur. Ayrıca ele alınan ülke setinde yıllara göre küreselleşme ve ekonomik büyümenin seyri grafikler halinde EK kısmında gösterilmiştir.

Tablo 3. Değişkenlere Ait Tanımlayıcı İstatistikler

Değişken	Gözlem	Ortalama	Std. Sapma	Min.	Max.
LPERGDP	260	3.72	0.36	2.73	4.17
KOFOV	260	58.86	8.84	35.03	78.72
KOFEC	260	42.79	10.51	15.83	68.87
KOFSOC	260	50.36	13.50	15.28	75.15
KOFPOL	260	83.43	9.87	44.29	95.31
CAP	260	23.12	6.85	11.96	45.51
LGOV	260	11.05	0.36	10.46	12.06
INF	260	65.68	305.67	-1.84	2700.44

Tablo 3'e göre, 1990-2015 yılları arasında 10 yükselen piyasa ekonomisinde LPERGDP'nin ortalama değeri 3.72 dolar düzeyinde iken en yüksek değeri 4.17 ve en düşük değeri ise 2.73 dolar olarak gerçekleşmiştir. Küreselleşme göstergelerine bakıldığında, küreselleşmenin en yüksek düzeyinin politik, en düşük düzeyinin ise sosyal küreselleşme endeksine ait olduğu görülmektedir. KOFOV endeksi söz konusu yıllar arasında ortalama olarak 58.86 düzeyinde iken ilgili değişkenin en düşük değeri 35.03 olarak 1990 yılında Hindistan'da, en yüksek değeri ise 78.72 olarak 2015 yılında Polonya'da gerçekleşmiştir. KOFEC değişkeninin ortalama değeri ele alınan ülke setinde 42.79, en düşük değeri 1990 yılında Hindistan'da ve en yüksek değeri ise 2015 yılında Polonya'dadır. Bir diğer küreselleşme göstergesi KOFSOC söz konusu dönemde ortalama olarak 50.36 düzeyinde olup, en düşük ve en yüksek düzeylere ise sırasıyla 15.28 olarak 1990 yılında Çin ve 75.15 olarak 2015 yılında Polonya sahiptir. Küreselleşme göstergelerinden sonuncusu olan KOFPOL'un incelenen dönemde ortalama değerinin 83.43 olduğu, en düşük değerinin 44.29 ile 1992 yılında Güney Afrika'da ve en yüksek değerinin ise 95.31 ile 2015 yılında Hindistan'da gerçekleştiği belirlenmiştir.

Kontrol değişkenlerine ait tanımlayıcı istatistiklere bakıldığında, CAP değişkeninin 1990-2015 yılları arasında ortalama olarak %23.12 düzeyinde gerçekleştiği görülmüş olup, en yüksek değerinin %45.51 ile 2013 yılında Çin ve en düşük değerinin ise %11.96 ile 2002 yılında Arjantin'de olduğu belirlenmiştir. Bir diğer kontrol değişkeni olan LGOV, ele alınan dönemde logaritmik olarak ortalama 11.05 dolar düzeyindedir. En düşük ve en yüksek değerleri ise sırasıyla 10.46 dolar ile 1990 yılında Endonezya ve 12.06 dolar ile 2015 yılında Çin'de gerçekleşmiştir. Son olarak INF değişkeninin en düşük ve en yüksek değerle-

rinin sırasıyla %-1.84 ile 1999 yılında Arjantin ve %2700.44 ile 1990 yılından Brezilya'da gerçekleştiği tespit edilmiştir. Ele alınan dönemdeki INF ortalamasının ise %65.58 şeklinde gerçekleştiği bulgusuna ulaşılmıştır.

Çalışmada kullanılan değişkenlere ait korelasyon matrisi Tablo 4'te sunulmuştur. Tablodan da görüleceği gibi, LPERGDP değişkeni ile KOFOV, KO FEC, KOF SOC ve LGOV değişkenleri arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Ancak LPERGDP ile CAP değişkenleri arasında negatif bir ilişkinin varlığı dikkati çekmektedir. LPERGDP ile INF değişkenleri arasında ise istatistiki olarak anlamlı bir ilişki görülmemektedir.

Tablo 4. Korelasyon Matrisi

	LPERGDP	KOFOV	KO FEC	KOF SOC	KOFPOL	CAP	LGOV	INF
LPERGDP	1.000							
KOFOV	0.659 (0.000***)	1.000						
KO FEC	0.527 (0.000***)	0.772 (0.000***)	1.000					
KOF SOC	0.826 (0.000***)	0.880 (0.000***)	0.570 (0.000***)	1.000				
KOFPOL	0.0808 (0.194)	0.662 (0.000***)	0.230 (0.000***)	0.390 (0.000***)	1.000			
CAP	-0.472 (0.000***)	-0.144 (0.020**)	-0.195 (0.002***)	-0.340 (0.000***)	0.284 (0.000***)	1.000		
LGOV	0.105 (0.090*)	-0.005 (0.942)	-0.242 (0.000***)	0.055 (0.381)	0.171 (0.006***)	0.446 (0.000***)	1.000	
INF	0.081 (0.193)	-0.206 (0.001***)	-0.193 (0.002***)	-0.130 (0.036**)	-0.171 (0.006***)	-0.090 (0.149)	0.110 (0.076*)	1.000

Not: Parantez içindeki değerler olasılık değerlerini göstermektedir. *, ** ve ***, sırasıyla %10, %5 ve %1 anlamlılık düzeyinde istatistiki olarak anlamlılığı ifade etmektedir.

5.1. Yatay Kesit Bağımlılığı Testi ve Sonuçları

Panel veri modellerinde, hata terimlerinin birimlere göre bağımsız olduğu genel varsayımlardan biridir. Bu durum, paneli oluşturan birimlerden herhangi birine gelen şoktan tüm yatay kesit birimlerinin aynı seviyede etkilendiği ya da hiç etkilendiğini ifade etmektedir. Ancak günümüzde küreselleşen dünyada pek çok ülkenin ticari ve finansal açıdan birbirine bağlı olduğu düşünüldüğünde, birimlere yani ülkelere gelen bir şoktan diğer ülkelerin farklı düzeyde etkileneceği daha gerçekçidir. Bu bağlamda, seriler arasında yatay kesit bağımlılığı söz konusu iken gerçekleştirilen analizlerin sonuçları sapmalı ve tutarsız olacaktır (Tatoğlu, 2013:9; Mercan, 2014:35). Bu nedenle bu çalışmada ilk olarak yatay kesit bağımlılığı test edilerek diğer analizlere geçilecektir.

Breusch ve Pagan (1980), yatay kesit bağımlılığının varlığının test edilmesi için Langrange Multiplier (LM) testini geliştirmişlerdir. Bu kapsamda oluşturdukları LM istatistiği,

$$CDLM_1 = T \sum_{i=1}^{N-1} \sum_{j=i+1}^N \hat{\rho}_{ij}^2, \quad (1)$$

$\hat{\rho}_{ij}$, kalıntıların ikili korelasyonun tahmini olup,

$$\hat{\rho}_{ij} = \hat{\rho}_{ji} \frac{\sum_{t=1}^T e_{it} e_{jt}}{(\sum_{t=1}^T e_{it}^2)^{\frac{1}{2}} (\sum_{t=1}^T e_{jt}^2)^{\frac{1}{2}}} \quad (2)$$

$e_{it} = y_{it} - \hat{\beta}'_i x_{it}$ ve u_{it} 'nin EKK ile yapılan tahminidir. LM testi daha genel anlamda uygulanabilir olup yatay kesit birimleri için özel bir şart gerektirmez. $CDLM_1$ testi, $T > N$ olduğu durumlarda geçerlidir. Bu çerçevede, Breusch ve Pagan (1980), yatay kesit bağımlılığının olmadığını gösteren sıfır hipotezi altında $CDLM_1$ istatistiğinin $\frac{N(N-1)}{2}$ serbestlik derecesiyle ki-kare asimptotik dağılıma sahip olduğunu göstermiştir. Ancak $CDLM_1$ testi geliştirilerek, N ve T büyük olduğunda yatay kesit bağımlılığını test etmek için kullanılabilen $CDLM_2$ testi elde edilmiştir:

$$CDLM_2 = \sqrt{\frac{2}{N(N-1)}} \sum_{i=1}^{N-1} \sum_{j=i+1}^N (T\hat{\rho}_{ij}^2 - 1) \quad (3)$$

Bu teste göre $T \rightarrow \infty$ ve $N \rightarrow \infty$ olduğunda, sıfır hipotezine göre yatay kesit bağımlılığının olmadığı varsayılır (Pesaran, 2004:6-7). Bu çalışmada $T > N$ ($26 > 10$) olduğundan, seriler ve eşbütünlük denklemleri için yatay kesit bağımlılığını test etmek için $CDLM_1$ ve $CDLM_2$ testleri kullanılmıştır. Yatay kesit bağımlılığı test sonuçları Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Yatay Kesit Bağımlılığı Testi Sonuçları

Değişkenler	$CDLM_1$	Olasılık Değeri	$CDLM_2$	Olasılık Değeri
LPERGDP	70.966***	0.008	2.737***	0.003
KOFOV	61.446*	0.052	1.734**	0.041
KOFECO	74.284***	0.004	3.087***	0.001
KOFSOC	73.358***	0.005	2.989***	0.001
KOFPOL	73.022***	0.005	2.954***	0.002
CAP	78.646***	0.001	3.547***	0.000
LGOV	61.614**	0.050	1.751**	0.040
INF	80.028***	0.001	3.692***	0.000
Model 1	126.700***	0.000	8.612***	0.000
Model 2	122.139***	0.000	8.131***	0.000
Model 3	117.593***	0.000	7.652***	0.000
Model 4	154.331***	0.000	11.524***	0.000

Not: *, ** ve ***, sırasıyla %10, %5 ve %1 anlamlılık düzeyinde istatistiki olarak anlamlılığı ifade etmektedir.

Tablo 5'e bakıldığında, $CDLM_1$ ve $CDLM_2$ istatistiklerine göre tüm seriler ve modeller için yatay kesit bağımlılığının olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlara bağlı olarak, yatay kesit bağımlılığını dikkate alan ikinci nesil panel birim kök testlerinin uygulanmasına karar verilmiştir.

5.2. Durağanlık Testi ve Sonuçları

Değişkenlerin tümü için yatay kesit bağımlılığı tespit edildiğinden, bu bölümde durağanlığın incelenmesi için ikinci nesil birim kök testlerinden Pesaran(2007) tarafından geliştirilen CADF (Cross-sectional Augmented Dickey Fuller) birim kök testi uygulanmıştır.

Pesaran (2007) tarafından geliştirilen CADF testi, standart Augmented Dickey-Fuller (ADF) regresyonunun bireysel serilerin gecikme seviyeleri ve birinci farklarının yatay kesit ortalamalarıyla genişletilmiş bir alternatiftir. Bu test ile hem bireysel yatay kesitler şeklinde genişletilmiş ADF (CADF) istatistikleri hem de basit ortalamalar için yeni asimptotik sonuçlar elde edilmektedir. CADF testi için kullanılan temel denklem;

$$y_{it} = (1 - \phi_i)\mu_i + \phi_i y_{i,t-1} + u_{it}, \quad i = 1, \dots, N; t = 1, \dots, T \quad (4)$$

(4) nolu denklemde, başlangıç değeri, y_{i0} , sonlu ortalama ve varyanslı bir yoğunluğa sahiptir ve hata terimi, u_{it} , tek faktörlü yapıya sahiptir;

$$u_{it} = \gamma_i f_t + \varepsilon_{it} \quad (5)$$

Burada f_t , gözlenemeyen ortak etki ve ε_{it} , bireysel spesifik hatadır. Bu durumda denklem (4) ve (5) şöyle yazılabilir;

$$(6)$$

Bu denklemde, $\alpha_i = (1 - \phi_i)\mu_i$, $\beta_i = -(1 - \phi_i)$ ve $\Delta y_{it} = y_{it} - y_{i,t-1}$ 'dir. Buna göre birim kök hipotezi, $\phi_i = 1$ aşağıdaki gibi gösterilebilir;

$$H_0: \beta_i = 0 \quad (\text{tüm } i\text{'ler için}) \quad (7)$$

$$H_1: \beta_i < 0, i = 1, 2, \dots, N_1, \beta_i = 0, i = N_1 + 1, N_1 + 2, \dots, N \quad (8)$$

Yukarıda, H_0 hipotezi "her bir yatay kesit birimi durağan değildir" ve H_1 hipotezi "yatay kesitlerin bir kısmı durağandır" şeklinde oluşturulmuştur.

CADF ile her bir yatay kesite ait değerlerin durağanlığını belirlemek zor olduğundan, her bir yatay kesite özgü CADF istatistiklerinin aritmetik ortalamasının alınması yoluyla tüm

panele özgü CIPS istatistiği elde edilmektedir. CIPS istatistiği aşağıdaki gibi hesaplanmaktadır;

$$CIPS(N, T) = t - bar = N^{-1} \sum_{i=1}^N t_i(N, T) \quad (9)$$

Denklemden $t_i(N, T)$, i. yatay kesit birimi için CADF istatistiğidir. Hem her bir ülke için hesaplanan CADF istatistikleri hem de tüm panele ait elde edilen CIPS test istatistik değerleri Pesaran tarafından Monte Carlo simülasyonları ile oluşturulan kritik tablo değerleri ile karşılaştırılarak durağanlık testi edilmektedir. Hesaplanan CADF ve CIPS istatistik değerleri kritik değerlerden mutlak değer olarak büyük olduğu durumda temel hipotez reddedilerek panel için birim kök olmadığı sonucuna ulaşılabilmektedir (Pesaran, 2007:265-303).

Çalışmada değişkenlerin durağanlığının incelenmesi için uygulanan CADF panel birim kök testi sonuçları Tablo 6 ve Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 6. Durağanlık Testi Sonuçları

	KOFOV		KOFEC				KOFSOC				KOPPOL	
	Düzy		Düzy		1. Fark		Düzy		1. Fark		Düzy	
Ülkeler	Değer	G.	Değer	G.	Değer	G.	Değer	G.	Değer	G.	Değer	G.
Arjantin	-4.05**	2	-1.18	2	-2.71	2	-2.81	1	3.60**	1	-15.69***	1
Brezilya	-2.02	1	-1.68	1	-2.97*	1	-1.51	1	-2.65	1	-1.75	1
Çin	-2.52	1	-3.08*	1	-4.06**	1	-1.42	2	-1.21	4	-2.14	3
Hindistan	-1.86	2	-2.56	2	-2.37	1	-2.21	1	-3.05*	1	-3.22**	1
Endonezya	4.13***	1	-3.67**	1	-3.90**	1	-1.30	1	-1.58	3	-0.86	1
Meksika	1.06	4	-0.55	2	-1.99	4	3.70**	2	-2.40	2	-1.91	1
Polonya	-2.32	1	-1.57	1	-2.31	1	-0.64	2	-3.35*	1	-1.16	1
Rusya	-3.19*	1	-2.40	4	-1.48	3	-2.43	3	-2.26	3	-2.83	1
Güney Afrika	-3.11*	1	-2.05	2	-3.23*	2	-2.19	1	3.77**	1	-3.18*	1
Türkiye	-1.58	1	-2.16	2	-2.58	2	-1.83	1	-3.21*	1	-3.21*	1
Panel CIPS	-2.37**		-2.09		-2.76***		-2.00		-2.71***		-3.60***	

Not 1: G., gecikme uzunluklarını göstermekte ve Schwarz bilgi kriterine göre belirlenmiştir.

Not 2: CADF istatistiği kritik değerleri Pesaran (2007)’deki Tablo 1b’den alınmıştır. Kritik değerler, -4.11***, -3.36** ve -2.97* olmak üzere, sırasıyla %1, %5 ve %10 anlamlılık düzeylerini göstermektedir.

Not 3: CIPS istatistiği kritik değerleri Pesaran (2007)’deki Tablo 2b’den alınmıştır. Kritik değerler, -2.57***, -2.33** ve -2.21* olmak üzere, sırasıyla %1, %5 ve %10 anlamlılık düzeylerini göstermektedir.

Tablo 6'ya göre CADF birim kök testi sonucunda birim bazında inceleme yapıldığında, KOFOV değişkeninin Arjantin, Endonezya, Rusya ve Güney Afrika'da, KOFEC değişkeninin Çin ve Endonezya'da ve KOFSOC değişkeninin ise Meksika'da düzey değerlerinde durağan olduğu belirlenmiştir. Son olarak KOFPOL değişkeninin Arjantin, Hindistan, Güney Afrika ve Türkiye'de düzey değerlerinde durağan olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre, ele alınan değişkenlerin ülkelerin çoğunluğunda durağan bir yapı sergilemediği gözlenmiştir. Panelin geneli için değerlendirme yapılmasına izin veren CIPS istatistiklerine bakıldığında ise, KOFOV ve KOFPOL değişkenlerinin düzeyde durağan bir yapı sergilediği görülmüş iken KOFEC ve KOFSOC değişkenlerinin düzey değerlerinde birim köke sahip olduğu ve birinci farkları alındığında durağanlaştığı belirlenmiştir.

Tablo 7. Durağanlık Testi Sonuçları

Ülkeler	LPERGDP				CAP		INF		LGOV					
	Düzye		1. Fark		Düzye		Düzye		Düzye		1. Fark			
	Değer	G.	Değer	G.	Değer	G.	Değer	G.	Değer	G.	Değer	G.		
Arjantin	-1.67	1	-3.60**	1	-1.58	1	-2.56	1	-0.64	1	-1.39	1		
Brezilya	-1.24	3	-2.54	4	-1.96	1	-0.97	2	-1.67	1	-3.76**	1		
Çin	0.32	3	-2.15	1	-2.62	1	-3.03*	1	-1.09	4	-2.21	3		
Hindistan	-1.74	1	-2.46	1	1.21	3	-1.45	1	-2.00	1	-2.56	1		
Endonezya	-1.54	4	-2.76	1	-2.15	1	-2.60	1	-2.30	1	-2.97	1		
Meksika	-1.24	4	-2.76	4	-1.90	2	-2.08	1	-2.01	1	-1.32	1		
Polonya	-3.15*	4	-1.35	4	-	4.56***	3	-2.79	3	-1.21	1	-4.15***	1	
Rusya	-	4.93***	1	-2.85	4	-2.49	1	-	8.46***	2	-2.40	2	-3.52**	2
Güney Afrika	-1.76	4	-1.19	4	-	4.88***	1	-1.69	1	-2.28	2	-2.27	1	
Türkiye	-1.02	4	-1.08	4	-2.69	2	-1.60	1	-1.53	1	-3.84**	1		
Panel CIPS	-1.80		-2.27*		-2.36**		-2.72***		-1.7137		-2.80***			

Not 1: G., gecikme uzunluklarını göstermekte ve Schwarz bilgi kriterine göre belirlenmiştir.

Not 2: CADF istatistiği kritik değerleri Pesaran (2007)'deki Tablo 1b'den alınmıştır. Kritik değerler, -4.11***, -3.36** ve -2.97* olmak üzere, sırasıyla %1, %5 ve %10 anlamlılık düzeylerini göstermektedir.

Not 3: CIPS istatistiği kritik değerleri Pesaran (2007)'deki Tablo 2b'den alınmıştır. Kritik değerler, -2.57***, -2.33** ve -2.21* olmak üzere, sırasıyla %1, %5 ve %10 anlamlılık düzeylerini göstermektedir.

Tablo 7'ye göre CADF birim kök testi sonucunda yatay kesit birimlerde, LPERGDP değişkeninin Polonya ve Rusya'da, CAP değişkeninin Polonya ve Güney Afrika'da ve INF değişkeninin ise Çin ve Rusya'da düzey değerlerinde durağan olduğu belirlenmiştir. Ancak LGOV değişkeninin tüm ülke setinde düzey değerlerinde durağan bir yapı sergilemediği görülmüştür. Bu sonuçlara göre ele alınan ülke setinin çoğunluğunda 1990-2015 döneminde değişkenlerin düzey değerlerinde durağan olmadığı tespit edilmiştir. Panelin geneli için sonuç veren CIPS istatistiğine göre ise, CAP ve INF değişkeninin düzey değerlerinde durağan ve LPERGDP ve LGOV değişkenlerinin birinci farkında durağan olduğu sonucuna varılmıştır.

Bu sonuçlar ışığında, panelin geneli için KOFOV, KOFPOL, CAP ve INF açıklayıcı değişkenlerinin I(0) ve LPERGDP bağımlı değişkeni ile KOFEC, KOFSOC ve LGOV diğer açıklayıcı değişkenlerin I(1) olduğu belirlenmiştir.

5.3. Homojenlik Testi ve Sonuçları

Eğim katsayılarının homojen ya da heterojen olması uygulanacak eşbütünleşme testi, katsayı tahmini testi ve nedensellik testi seçiminde önemli olduğundan, eşbütünleşme testlerine geçmeden önce her bir ülke için eğim katsayılarının homojen olup olmadığının tespit edilmesi gereklidir. Bu bakımdan eğim katsayılarının homojenliği Pesaran ve Yamagata (2008) tarafından geliştirilen Delta ($\hat{\Delta}$) testleriyle incelenebilmektedir. Büyük örneklem için aşağıdaki eşitlikte verilen $\hat{\Delta}$ testi, küçük örneklem için ise $\hat{\Delta}_{adj}$ testi kullanılabilir:

$$\hat{\Delta} = \sqrt{N} \left(\frac{N^{-1}\hat{S} - k}{\sqrt{2k}} \right), \quad (10)$$

$$\hat{\Delta}_{adj} = \sqrt{N} \left(\frac{N^{-1}\hat{S} - E(\hat{z}_{iT})}{\sqrt{Var(\hat{z}_{iT})}} \right) \quad (11)$$

$$Y_{it} = \alpha_i + \beta_i X_{it} + \varepsilon_{it}, \quad i = 1 \dots N, \quad t = 1 \dots T \quad (12)$$

(12) nolu denklemin tahmini için kullanılan, testlerin sıfır ve alternatif hipotezleri aşağıdaki gibidir;

$H_0: \beta_i = \beta$ yani eğim katsayıları homojendir.

$H_a: \beta_i \neq \beta$ yani eğim katsayıları homojen değildir (Pesaran ve Yamagata, 2008:55-64).

Homojenlik testi sonuçları Tablo 8'de görülmektedir.

Tablo 8. Homojenlik Testi Sonuçları

	Model 1		Model 2		Model 3		Model 4	
	Test İstatistiği	Olasılık Değeri	Test İstatistiği	Olasılık Değeri	Test İstatistiği	Olasılık Değeri	Test İstatistiği	Olasılık Değeri
Delta_tilde	15.240***	0.000	15.650***	0.000	14.034***	0.000	15.036***	0.000
Delta_tilde_adj	17.280***	0.000	17.745***	0.000	15.913***	0.000	17.050***	0.000

Not: *,** ve ***, sırasıyla %10, %5 ve %1 anlamlılık düzeyinde istatistiki olarak anlamlılığı ifade etmektedir.

Tablo 8’de gösterilmiş olan bulgulara göre, olasılık değerleri istatistiksel olarak %5’ten küçük olduğu için H_0 hipotezi reddedilmiş ve her bir ülke için eğim katsayılarının %1 anlamlılık düzeyinde heterojen olduğuna karar verilmiştir.

5.4. Eşbütünleşme Testi ve Sonuçları

Çalışmada serilerin bazıları durağan ve bazıları durağan olmadığından, modelde eşbütünleşme katsayıları heterojen olduğundan ve yatay kesit birimleri arasında bağımlılık bulunduğu buna uygun şekilde Westerlund (2008) Durbin-Hausman eşbütünleşme testi kullanılmıştır.

Durbin-Hausman eşbütünleşme testi, bağımlı değişkenin durağan olmaması koşuluyla bağımsız değişkenlerden bazılarının durağan ve bazılarının durağan olmadığı durumda kullanılabilir. Test iki şekilde hesaplanabilmekte olup, bunlardan biri otoregresif parametrenin heterojen olduğunu kabul eden grup ortalaması istatistiği (DH_g) ve ikincisi ise otoregresif parametrenin homojen olduğunu varsayan panel istatistiği (DH_p)’dir;

$$DH_g = \sum_{i=1}^n \hat{S}_i (\hat{\varphi}_i - \bar{\varphi}_i)^2 \sum_{t=2}^T \hat{\varepsilon}_{it-1}^2 \quad (13)$$

$$DH_p = \hat{S}_n (\hat{\varphi} - \bar{\varphi})^2 \sum_{i=1}^n \sum_{t=2}^T \hat{\varepsilon}_{it-1}^2 \quad (14)$$

DH_p ve DH_g için H_0 hipotezi her iki test için de “tüm birimler için eşbütünleşme yoktur” şeklinde oluşturulmuştur. Alternatif hipotezler H_1^p , “tüm panel için eşbütünleşme vardır” ve H_1^g ise “bazı birimler için eşbütünleşme vardır” şeklinde oluşturulmuştur (Westerlund, 2008:199-203). Çalışmada uygulanan Durbin-Hausman eşbütünleşme testi sonuçları Tablo 9 yardımıyla incelenebilir.

Tablo 9. Durbin-Hausman Eşbütünleşme Testi Sonuçları

	Model 1		Model 2		Model 3		Model 4	
	Test İstatistiği	Olasılık Değeri	Test İstatistiği	Olasılık Değeri	Test İstatistiği	Olasılık Değeri	Test İstatistiği	Olasılık Değeri
Durbin-H Grup	1.406*	0.080	-0.365	0.643	3.813***	0.000	1.749**	0.040
Durbin-H Panel	2.212**	0.013	-0.908	0.818	2.529***	0.006	4.697***	0.000

Not: *,** ve ***, sırasıyla %10, %5 ve %1 anlamlılık düzeyinde istatistiki olarak anlamlılığı ifade etmektedir.

Tablo 9’da yer alan sonuçlar incelendiğinde, Model 1, Model 3 ve Model 4 için DH_p ve DH_g test istatistiklerine göre H_0 hipotezinin reddedildiği gözlenmiştir. Buna bağlı olarak bu 3 modelde panelin geneli ve paneli oluşturan birimlerde seriler arasında uzun dönemli bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Ancak Model 2 için, hem DH_p hem de DH_g test istatistiklerine göre H_0 hipotezi reddedilememiş olup seriler arasında uzun dönemli bir ilişki olmadığı belirlenmiştir. Bu sonuçlara bağlı olarak Model 1, Model 2 ve Model 3 için uzun dönemli ilişkilerin belirlenmesi için katsayı tahmini yapılmasına karar verilmiştir.

5.5. Uzun Dönem Eşbütünleşme Katsayılarının Tahmini

Çalışmada modellere ait uzun dönemli katsayıların elde edilmesinde panel AMG yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemde, yatay kesit bağımlılığı ve eğim katsayılarının heterojenliği de göz önünde bulundurularak katsayı tahmini yapılabilmektedir. Ayrıca bu yöntem, bağımsız değişkenler ile hata terimleri arasında ilişki olduğunda da kullanılabilir (Eberhardt ve Bond, 2009:1-2). Çalışmada değişkenler arasında yatay kesit bağımlılığı tespit edilip, değişkenlerin eğim katsayılarının heterojen olduğu ve Model 1, Model 3 ve Model 4’te seriler arasında eşbütünleşme ilişkisi belirlendiğinden AMG yöntemiyle her bir ülkeye ait yapılan katsayı tahmin sonuçları sırasıyla Tablo 10-11-12’de gösterilmiştir.

Tablo 10. Model 1 için Katsayı Tahmin Sonuçları

Bağımlı Değişken: LPERGDP								
Ülkeler	KOFOV		CAP		LGOV		INF	
	Katsayı	Olasılık Değeri	Katsayı	Olasılık Değeri	Katsayı	Olasılık Değeri	Katsayı	Olasılık Değeri
Arjantin	0.002***	0.009	0.012***	0.000	0.581***	0.000	-0.000***	0.008
Brezilya	-0.001	0.615	0.008***	0.000	0.430***	0.000	-0.000***	0.000
Çin	-0.000	0.989	0.004*	0.086	0.598***	0.000	-0.001	0.419
Hindistan	-0.002	0.246	0.000	0.980	0.532***	0.000	0.000	0.745
Endonezya	0.007***	0.007	0.006***	0.002	0.125	0.344	-0.001	0.130
Meksika	0.001	0.602	0.005***	0.002	0.177	0.109	-0.001*	0.082
Polonya	-0.001	0.585	0.004***	0.005	0.693***	0.000	-0.001	0.194
Rusya	0.003	0.156	0.004	0.128	1.670***	0.000	0.000***	0.000
Güney Afrika	0.001***	0.001	0.004***	0.000	0.261***	0.000	0.002**	0.026
Türkiye	-0.003**	0.011	0.006***	0.000	0.484***	0.000	0.000***	0.000

Not: *, ** ve ***, sırasıyla %10, %5 ve %1 önem düzeyinde anlamlılığı ifade etmektedir.

Model 1'e ait tahmin sonuçlarına göre, KOFOV değişkeninin Arjantin, Endonezya, Güney Afrika ve Türkiye'de ekonomik büyüme üzerinde istatistiki olarak anlamlı etkilere sahip olduğu görülmüştür. Ancak belirtilen ülkelerde etkinin gücünün zayıf olduğu gözlemlenmiştir. Diğer ülkelerde ise KOFOV değişkeninin ekonomik büyüme üzerinde herhangi bir anlamlı etkiye sahip olmadığı görülmüştür. Genel küreselleşme düzeyindeki artışın ekonomik büyüme üzerindeki etkisi Arjantin, Endonezya ve Güney Afrika'da pozitif iken, Türkiye'de negatiftir. Türkiye'de genel küreselleşme düzeyindeki 1 birimlik artış ekonomik büyümeyi %0.003 azaltmaktadır. Bu bağlamda Türkiye'de ekonomik büyüme sürecinin genel olarak küreselleşmedeki artıştan güçlü olmamakla birlikte olumsuz etkilendiği söylenebilir.

Kontrol değişkenlerinin ekonomik büyüme üzerindeki etkisine bakıldığında, CAP değişkeninin ekonomik büyümeyi Hindistan ve Rusya dışındaki tüm ülkelerde pozitif ve istatistiki olarak anlamlı etkilediği tespit edilmiştir. Ancak CAP değişkeninin ele alınan ülke setinde ekonomik büyüme üzerinde güçlü etkilere sahip olmadığı da görülmektedir. LGOV değişkeninin Endonezya ve Meksika dışındaki diğer ülkelerde ekonomik büyümeyi pozitif ve istatistiki olarak anlamlı etkilediği görülmüştür. Ayrıca Model 1 kapsamında, LGOV değişkeninin ekonomik büyüme üzerindeki en etkili değişken olduğu da belirlenmiştir. Son olarak enflasyonu temsil eden INF değişkeninin bazı ülkelerde ekonomik büyüme üzerinde istatistiki olarak anlamlı etkilere sahip olduğu ancak bazı ülkelerde ise herhangi anlamlı bir etkiye sahip olmadığı gözlemlenmiştir. Anlamlı etkilere sahip olduğu ülkelerde etkinin düşük ve yönünün de değiştiği tespit edilmiştir. Arjantin, Brezilya ve Meksika'da enflasyon ekonomik büyümeyi düşük düzeyde olmakla birlikte olumsuz etkilerken, Rusya, Güney Afrika ve Türkiye'de ise yok denecek kadar az bir etki olsa da olumlu etkilemektedir.

Tablo 11. Model 3 için Katsayı Tahmin Sonuçları

Bağımlı Değişken: LPERGDP								
Ülkeler	KOFSOC		CAP		LGOV		INF	
	Katsayı	Olasılık Değeri	Katsayı	Olasılık Değeri	Katsayı	Olasılık Değeri	Katsayı	Olasılık Değeri
Arjantin	0.002***	0.010	0.013***	0.000	0.506***	0.000	-0.000***	0.001
Brezilya	0.002	0.775	0.008***	0.000	0.405***	0.000	-0.000***	0.000
Çin	-0.000	0.854	0.003	0.120	0.633***	0.000	-0.001	0.367
Hindistan	-0.002	0.481	-0.000	0.968	0.552***	0.000	0.001	0.604
Endonezya	0.005**	0.047	0.005**	0.019	0.018	0.914	-0.000	0.702
Meksika	0.001*	0.064	0.005***	0.001	0.188**	0.029	-0.000	0.348
Polonya	-0.004**	0.036	0.003***	0.007	0.875***	0.000	-0.001**	0.015
Rusya	0.004**	0.029	0.003	0.132	1.513***	0.000	0.000***	0.000
Güney Afrika	0.001	0.214	0.004***	0.002	0.238***	0.004	0.002	0.112
Türkiye	-0.001	0.501	0.006***	0.000	0.423***	0.000	0.000**	0.040

Not: *, ** ve ***, sırasıyla %10, %5 ve %1 önem düzeyinde anlamlılığı ifade etmektedir.

Model 3'e ait tahmin sonuçlarına göre, sosyal küreselleşmeyi temsilen kullanılan KOFSOC değişkeninin Arjantin, Endonezya, Meksika, Polonya ve Rusya'da ekonomik büyüme üzerinde istatistiki olarak anlamlı ancak zayıf etkilere sahip olduğu tespit edilmiştir. Brezilya, Çin, Hindistan, Güney Afrika ve Türkiye'de ise ekonomik büyüme üzerinde anlamlı herhangi bir etkisinin olmadığı belirlenmiştir. KOFSOC değişkeninin etkisinin yönüne bakıldığında, Arjantin, Endonezya, Meksika ve Rusya'da pozitif ancak Polonya'da negatif etkilere sahip olduğu da gözlenmiştir.

Kontrol değişkenlerinin ekonomik büyüme üzerindeki etkisine bakıldığında, CAP değişkeninin Çin, Hindistan ve Rusya dışındaki ülkelerde ekonomik büyüme üzerinde pozitif ve istatistiki olarak anlamlı etkilere sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ancak ekonomik büyüme üzerindeki etkisinin gücünün zayıf olduğu da ifade edilmelidir. LGOV değişkeninin ise Endonezya dışındaki tüm ülkelerde ekonomik büyümeyi pozitif ve istatistiki olarak %1 anlamlılık düzeyinde etkilediği belirlenmiştir. Ayrıca LGOV değişkeninin ekonomik büyüme üzerinde en güçlü etkilere sahip olan değişken olduğu da görülmüştür. Son olarak INF değişkeninin Arjantin, Brezilya, Polonya, Rusya ve Türkiye'de ekonomik büyüme üzerinde anlamlı ancak oldukça zayıf etkilere sahip olduğu tespit edilmiştir. Enflasyonun ekonomik büyüme üzerindeki etkisinin yönü ise ülkeden ülkeye değişiklik göstermektedir.

Tablo 12. Model 4 için Katsayı Tahmin Sonuçları

Bağımlı Değişken: LPERGDP								
Ülkeler	KOFPOL		CAP		LGOV		INF	
	Katsayı	Olasılık Değeri	Katsayı	Olasılık Değeri	Katsayı	Olasılık Değeri	Katsayı	Olasılık Değeri
Arjantin	0.002**	0.015	0.012***	0.000	0.542***	0.000	-0.000	0.165
Brezilya	0.000	0.903	0.008***	0.000	0.405***	0.000	-0.000***	0.000
Çin	-0.003	0.154	0.004*	0.062	0.491***	0.000	-0.001	0.367
Hindistan	-0.001	0.152	-0.001	0.597	0.536***	0.000	-0.001	0.923
Endonezya	0.010***	0.000	0.007***	0.000	-0.066	0.479	-0.001**	0.022
Meksika	-0.000	0.770	0.005***	0.002	0.241**	0.037	-0.000**	0.033
Polonya	-0.002**	0.040	0.004***	0.001	0.703***	0.000	-0.001**	0.015
Rusya	0.003**	0.078	0.004*	0.097	1.917***	0.000	0.000***	0.000
Güney Afrika	0.001***	0.000	0.004***	0.000	0.241***	0.000	0.002**	0.022
Türkiye	-0.002**	0.021	0.006***	0.000	0.479***	0.000	0.000***	0.001

Not: *, ** ve ***, sırasıyla %10, %5 ve %1 önem düzeyinde anlamlılığı ifade etmektedir.

Model 4'e ait tahmin sonuçlarına göre, politik küreselleşme düzeyini temsil etmek üzere kullanılan KOFPOL değişkeninin Arjantin, Endonezya, Polonya, Rusya, Güney Afrika ve Türkiye'de ekonomik büyüme üzerinde istatistiki olarak anlamlı ancak zayıf etkilere sahip olduğu tespit edilmiştir. Brezilya, Çin ve Hindistan'da ise ekonomik büyüme üzerinde anlamlı herhangi bir etkisinin olmadığı belirlenmiştir. KOFPOL değişkeninin etkisinin yönüne bakıldığında, Arjantin, Endonezya, Rusya ve Güney Afrika'da pozitif ancak Meksika, Polonya ve Türkiye'de negatif etkilere sahip olduğu da gözlenmiştir.

Kontrol değişkenlerinin ekonomik büyüme üzerindeki etkisine bakıldığında, CAP değişkeninin Hindistan dışındaki tüm ülkelerde ekonomik büyüme üzerinde pozitif ve istatistiki olarak anlamlı etkilere sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ancak tahmin sonuçlarına göre ekonomik büyüme üzerindeki etkisinin gücünün zayıf olduğu da ifade edilmelidir. LGOV değişkeninin ise Endonezya dışındaki tüm ülkelerde ekonomik büyümeyi pozitif ve istatistiki olarak anlamlı etkilediği belirlenmiştir. Ayrıca Model 4 için de LGOV değişkeninin ekonomik büyüme üzerinde en güçlü etkilere sahip olan değişken olduğu da görülmüştür. Son olarak INF değişkeninin Arjantin, Çin ve Hindistan dışındaki ülkelerde ekonomik büyüme üzerinde anlamlı ancak oldukça zayıf etkilere sahip olduğu tespit edilmiştir. Enflasyonun ekonomik büyüme üzerindeki etkisinin yönünün ise ülkeden ülkeye değişiklik gösterdiği gözlenmiştir.

Model 1, Model 3 ve Model 4 sonuçları birlikte değerlendirildiğinde, genel küreselleşme düzeyi (KOFOV) ile alt bileşenleri olan sosyal küreselleşme düzeyi (KOFSOC) ve politik

küreselleşme düzeyi (KOFPOL) değişkenlerinin ülkelerin bazılarında ekonomik büyüme üzerinde istatistiki olarak anlamlı etkilere sahip olduğu ancak bazılarında ise herhangi bir anlamlı etkiye sahip olmadığı belirlenmiştir. Brezilya, Çin ve Hindistan'da hiçbir küreselleşme değişkeninin ekonomik büyüme üzerinde anlamlı etkilere sahip olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca her 3 Modelde de genel, sosyal ve politik küreselleşme düzeyindeki artışın, değişkenlerin anlamlı etkilerinin gözlemlendiği ülkelerin çoğunluğunda, ekonomik büyümeyi pozitif yönde etkilediği bulgusu elde edilmiştir. Ancak Türkiye ve Polonya'nın küreselleşme sürecinden ekonomik performans anlamında olumsuz etkilendiği görülmüştür. Son olarak, 3 ayrı model üzerine yapılan katsayı tahminleri sonucunda ekonomik büyüme üzerindeki etkili değişkenin LGOV olduğu belirlenmiştir. Çalışmanın esasını oluşturan küreselleşme göstergelerinin ekonomik büyüme üzerindeki etkisinin ise çok düşük düzeyde olduğu gözlenmiştir.

5.6. Nedensellik Testi ve Sonuçları

Çalışmada oluşturulan modeller kapsamında değişkenler arasındaki nedensellik ilişkisini incelemek için Emirmahmutoğlu ve Köse (2011) nedensellik testi kullanılmıştır. Bu test, heterojen karma paneller için geliştirilmiş basit bir Granger nedensellik testidir. Heterojen panellerde yatay kesit bağımlılığının varlığında ve değişkenler arasında eşbütünlüşme ilişkisi olmadığında da kullanılabilmesi bu testin en büyük avantajıdır.

Sıfır hipotezinin " $H_0 = A_{1,2,ij} = 0$ " yani panelde nedensellik ilişkisinin olmadığı şeklinde kurulduğu heterojen karma panellerde VAR modeli ($k_i + dmax$) aşağıdaki gibi tahmin edilir;

$$z_{i,t} = \mu_i + A_{i1}z_{i,t-1} + \dots + A_{ik_i}z_{i,t-k_i} + \sum_{1=k_i+1}^{k_i+dmax_i} A_{i1}z_{i,t-1} + u_{i,t}$$

$$i = 1, 2, \dots, N \quad t = 1, 2, \dots, T \quad (15)$$

Model tahmin edildikten sonra, heterojen panellerde Granger nedensellik yoktur hipotezini test etmek için Fisher test istatistiği kullanılır;

$$\lambda = -2 \sum_{i=1}^N \ln(p_i) \quad i = 1, 2, \dots, N \quad (16)$$

Eşitlik (16)'da, p_i , i . yatay kesit birimin Wald istatistiğine ait p değeridir. Bu test istatistiği $2N$ serbestlik derecesiyle chi-square dağılımına sahiptir. Ayrıca bu test N sabit ve $T \rightarrow \infty$ iken geçerlidir. Ancak Fisher test istatistiği panelde yatay kesit bağımlılığı söz konusu iken geçerliliğini kaybeder. Bu sorunun çözmek için, bootstrap yöntemi kullanılır. Panelde yatay kesit bağımlılığına uygun olarak, bootstrap yöntemini izleyerek test istatistiğinin ampirik dağılımı elde edilebilir. Bu şekilde heterojen karma panellerde $k_i + dmax$ gecikmeli VAR modeli tahmin edilir;

$$x_{i,t} = \mu_i^x + \sum_{j=1}^{k_i+d \max_i} A_{11,ij} x_{i,t-j} + \sum_{j=1}^{k_i+d \max_i} A_{12,ij} y_{i,t-j} + u_{i,t}^x \quad (17)$$

$$y_{i,t} = \mu_i^y + \sum_{j=1}^{k_i+d \max_i} A_{21,ij} x_{i,t-j} + \sum_{j=1}^{k_i+d \max_i} A_{22,ij} y_{i,t-j} + u_{i,t}^y \quad (18)$$

Eşitliklerde, $dmax$ her bir i için sistemdeki maksimum bütünleşme derecesini göstermektedir. Bu eşitlikler çeşitli aşamalardan geçirilerek Fisher test istatistiğine ait bootstrap kritik değerler elde edilir (Emirmahmutoğlu ve Köse, 2011:870-872). Çalışmada uygulanan Emirmahmutoğlu ve Köse (2011) nedensellik testine ilişkin sonuçlar Tablo 13 ve Tablo 14'te sunulmuştur.

Tablo 13. Panelin Genelli İçin Nödersellik Testi Sonuçları

MODEL 1		MODEL 2		MODEL 3		MODEL 4	
KOFOV- LPERGDP	LPERGDP- KOFOV	KOFEÇ- LPERGDP	LPERGDP- KOFEÇ	KOFSOC- LPERGDP	LPERGDP- KOFSOC	KOFTOL- LPERGDP	LPERGDP- KOFTOL
W_1	11.848	25.357	16.498	21.300	8.881	32.392**	20.709
p_1	0.921	0.188	0.685	0.280	0.984	0.040	0.414

Not 1: G, geçilme uzatılabilirlik testi sonuçları. W_1 , Wald test istatistikleri ve p_1 , olasılık değeri için sonuçları.
 Not 2: * ** *** sırasıyla %10, %5 ve %1 anlamlılık düzeyini göstermektedir.

Tablo 24. Panelin İçerisindeki Ülkeler İçin Nödersellik Testi Sonuçları

Ülkeler	MODEL 1			MODEL 2			MODEL 3			MODEL 4		
	KOFOV- LPERGDP	LPERGDP- KOFOV	KOFEÇ- LPERGDP	LPERGDP- KOFEÇ	KOFSOC- LPERGDP	LPERGDP- KOFSOC	KOFTOL- LPERGDP	LPERGDP- KOFTOL	KOFEÇ- LPERGDP	LPERGDP- KOFEÇ	KOFSOC- LPERGDP	LPERGDP- KOFSOC
Arjantin	1 0.050 1.030	0.386 0.540	1 0.391 0.538	0.830 0.371	1 0.009 0.767	2.505 0.127	± 0.176	0.769 1.421	0.408	0.408	0.408	0.408
Brezilya	1 0.097 0.935	1.035 0.320	1 0.485 0.492	4.799*** 0.038	1 0.139 0.644	3.506* 0.073	1 2.997	0.126 2.957*	0.049	0.049	0.049	0.049
Çin	3 2.525 0.369	7.513 0.128	3 4.133 0.753	4.827 0.188	3 1.076 0.555	1.960 0.428	3 7.918	0.128 2.369	0.394	0.394	0.394	0.394
Hindistan	2 0.323 0.691	1.585 0.303	2 0.821 0.528	1.313 0.426	2 0.821 0.525	1.149 0.456	2 2.815	0.248 2.451	0.280	0.280	0.280	0.280
Endonezya	1 0.239 0.630	0.340 0.565	1 1.086 0.108	0.614 0.441	3 1.981 0.476	2.272 0.394	3 0.417	0.713 0.863	0.997	0.997	0.997	0.997
Meksika	1 2.559 0.123	1.208 0.264	1 2.642 0.117	0.844 0.367	1 0.082 0.777	0.093 0.763	1 0.187	0.602 1.238	0.273	0.273	0.273	0.273
Polonya	2 1.861 0.244	3.145 0.222	2 0.934 0.497	1.223 0.442	3 2.322 0.388	11.544* 0.035	3 1.717	0.457 4.183	0.262	0.262	0.262	0.262
Rusya	2 0.274 0.715	1.820 0.343	2 2.148 0.311	0.202 0.706	3 3.238 0.310	3.269 0.187	3 0.790	0.613 1.237	0.327	0.327	0.327	0.327
Güney Afrika	1 0.050 0.825	0.893 0.354	3 0.205 0.796	1.428 0.497	1 0.247 0.624	0.614 0.341	1 0.519	0.569 1.710	0.203	0.203	0.203	0.203
Türkiye	1 0.265 0.611	1.765 0.197	1 0.012 0.962	0.519 0.478	1 0.101 0.734	0.836 0.320	3 25.497***	0.008 0.044	0.965	0.965	0.965	0.965

Not 1: G, geçilme uzatılabilirlik testi sonuçlarıdır. W_1 , Wald test istatistikleri ve p_1 , olasılık değeri için sonuçlarıdır.
 Not 2: * ** *** sırasıyla %10, %5 ve %1 anlamlılık düzeyini göstermektedir.

Tablo 13'te sunulan ve panelin geneli için yapılan nedensellik testi sonuçlarına göre, Model 1 kapsamında genel küreselleşme düzeyi KOFOV ile LPERGDP değişkenleri arasında herhangi bir nedensellik ilişkisine rastlanılamamıştır. Model 2 kapsamında, ekonomik küreselleşme düzeyini temsilen eden KOFEC ile LPERGDP değişkenleri arasında da herhangi bir nedensellik ilişkisi tespit edilememiştir. Model 3 için gerçekleştirilen nedensellik testine göre, LPERGDP değişkeninden sosyal küreselleşme düzeyini temsil eden KOFSOC değişkenine doğru istatistiki olarak %5 anlamlılık düzeyinde tek yönlü nedensellik ilişkisi bulunmuştur. Son olarak Model 4 için yapılan nedensellik testine göre, politik küreselleşme düzeyini temsil eden KOFPOL değişkeninden LPERGDP değişkenine doğru istatistiki olarak %1 anlamlılık düzeyinde tek yönlü nedensellik ilişkisi olduğu belirlenmiştir.

Tablo 14'te gösterilen ve paneli oluşturan ülkelerin her biri için uygulanan nedensellik testi sonuçlarına göre, Model 1 kapsamında herhangi bir ülkede KOFOV ve LPERGDP değişkenleri arasında bir nedensellik ilişkisi gözlenmemiştir. Model 2 kapsamında Brezilya'da LPERGDP değişkeninden KOFEC değişkenine doğru istatistiki olarak %5 anlamlılık düzeyinde tek yönlü nedensellik ilişkisi olduğu görülmüştür. Brezilya dışındaki hiçbir ülkede KOFEC ve LPERGDP değişkenleri arasında herhangi bir nedensellik ilişkisi mevcut değildir. Model 3 kapsamında Brezilya ve Polonya'da LPERGDP değişkeninden KOFSOC değişkenine doğru istatistiki olarak %10 anlamlılık düzeyinde tek yönlü nedensellik ilişkisi olduğu görülmüştür. Brezilya ve Polonya dışındaki ülkelerde KOFSOC ve LPERGDP değişkenleri arasında herhangi bir nedensellik ilişkisi bulunamamıştır. Model 4 kapsamında gerçekleştirilen nedensellik testi sonuçlarına göre, Türkiye'de KOFPOL değişkeninden LPERGDP değişkenine doğru %1 anlamlılık düzeyinde tek yönlü nedensellik ilişkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca Brezilya'da LPERGDP değişkeninden KOFPOL değişkenine doğru istatistiki olarak %10 anlamlılık düzeyinde tek yönlü nedensellik ilişkisi olduğu da tespit edilmiştir. Türkiye ve Brezilya dışındaki ülkelerde KOFPOL ve LPERGDP değişkenleri arasında herhangi bir nedensellik ilişkisine rastlanılamamıştır.

6. Sonuç ve Değerlendirme

Günümüzde birçok farklı boyuta sahip olan küreselleşmenin ekonomiler üzerinde önemli etkilere sahip olduğu kabul edilmektedir. Bu açıdan küreselleşmenin ekonomik büyüme üzerindeki etkisinin belirlenmesi uygulanacak ekonomi politikaları açısından büyük önem arz etmektedir.

Çalışmada 10 yükselen piyasa ekonomisinde küreselleşme ve ekonomik büyüme arasındaki ilişki 1990-2015 dönemi için yıllık veriler kullanılarak panel veri tekniğiyle araştırılmıştır. Analizde, KOF küreselleşme endeksi kullanılarak oluşturulan 4 ayrı model kapsamında ekonomik, sosyal, politik ve bu 3 boyutun bileşiminden oluşan genel küreselleşme düzeyinin ekonomik büyüme üzerindeki etkisi belirlenmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda ekonomik büyümenin belirleyicilerinden sermaye, enflasyon ve kamu harcamalarını temsil etmek üzere kontrol değişkenler de analize dahil edilmiştir. Uygulanan eşbütünlük testi sonucunda, genel küreselleşme düzeyi ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin incelendiği Model 1, sosyal küreselleşme düzeyi ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin incelendiği Model 3 ve politik küreselleşme düzeyi ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin incelendiği Model 4'te seriler arasında uzun dönemli ilişkilerin olduğu tespit edilmiştir. Ancak ekonomik küreselleşme düzeyi ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin incelendiği Model 2'de seriler arasında uzun dönemli ilişkinin varlığı kanıtlanamamıştır. Bu bilgiler ışığında Model 1, Model 3 ve Model 4 için Panel AMG (Augmented Mean Group) yöntemiyle gerçekleştirilen katsayı tahminleri sonucunda, ekonomik büyüme üzerindeki en etkili değişkenin kamu harcamaları olduğu belirlenmiştir. Çalışmanın esasını oluşturan ve çeşitli boyutlara sahip olan küreselleşme sürecinin genel manada ekonomik büyüme üzerindeki etkilerinin ülkeler arasında farklılaştığı belirlenmiştir. Ayrıca küreselleşme göstergelerinin ekonomik büyüme üzerindeki etkisinin çok düşük düzeyde olduğu da gözlenmiştir.

Genel küreselleşme düzeyindeki artışın ekonomik büyüme üzerindeki etkisi göz önünde bulundurulduğunda, ülkelerin çoğunluğunda ekonomik büyüme üzerinde herhangi bir anlamlı etkinin olmadığı görülmüş olup, Arjantin, Endonezya ve Güney Afrika'da pozitif ancak Türkiye'de negatif etkilerinin olduğu gözlenmiştir. Bu sonuçlara göre, ele alınan dönemde genel olarak küreselleşme sürecinden Arjantin, Endonezya ve Güney Afrika'nın olumlu anlamda faydalandığı ancak Türkiye'nin zarar gördüğü söylenebilir. Küreselleşmenin alt bileşenleri incelendiğinde ise, sosyal küreselleşme düzeyindeki artışın ekonomik büyüme üzerindeki etkisi bazı ülkelerde anlamsız iken, Arjantin, Endonezya, Rusya ve Meksika'da pozitif ancak Polonya'da negatiftir. Sosyal küreselleşmenin ekonomik büyümeye olumlu etkilerinin olduğu belirlenen ülkelerde, haberleşme ve ulaşım imkanlarındaki artışın ülkeler arasındaki mesafeleri kısaltıp turizm faaliyetlerini arttırması, bilgi transferini kolaylaştırıp genişletmesi ve kültürel ilişkileri yoğunlaştırması yoluyla ekonomik performansa olumlu katkı yaptığı ifade edilebilir. Ayrıca politik küreselleşme düzeyindeki artışın ekonomik büyüme üzerindeki etkisi Arjantin, Endonezya, Rusya ve Güney Afrika'da poziti-

tif ancak Polonya ve Türkiye’de negatif iken bazı ülkelerde anlamsızdır. Politik küreselleşmenin ekonomik büyümeyi olumlu yönde etkilediği ülkelerde siyasi olarak ülkeler arasındaki bağılılığın artmasının, ülkeler arasındaki sınırları ortadan kaldırıp ticaret hacmini genişletmenin yanı sıra demokrasi ve insan hakları gibi konularda meydana getirebileceği reformların ekonomileri olumlu etkilediği şeklinde yorumlanabilir. Sosyal ve politik küreselleşme düzeyindeki artışın ekonomik büyümeyi olumsuz etkilediği ülkelerde ise kurumsal yapıda ve politika süreçlerinde yapısal dönüşümün gerçekleştirilememesine bağlı olarak beşeri sermaye ve teknoloji düzeyindeki yetersizlikler, finansal sistemdeki noksanlıklar, çevresel bozulmalar ve kültürel emperyalizm gibi faktörlerin ekonomik büyümeyi olumsuz etkilediği söylenebilir.

Ekonometrik analiz kapsamında son olarak yapılan nedensellik testine göre, genel küreselleşme ve ekonomik küreselleşme düzeyi ile ekonomik büyüme arasında herhangi bir nedensellik ilişkisine rastlanılamamıştır. Ancak politik küreselleşmeden ekonomik büyümeye doğru tek yönlü bir nedensellik ilişkisi bulunmuştur. Ayrıca ekonomik büyümeden sosyal küreselleşmeye doğru da tek yönlü nedensellik ilişkisi olduğu görülmüştür. Ampirik sonuçlar araştırmannın Barry (2010), Açıkgöz ve Mert (2011), Chu vd. (2016), Kazar ve Kazar (2016) gibi literatürde yer alan çalışmaları destekler nitelikte olduğunu göstermiştir.

Sonuç olarak küreselleşme düzeyindeki artışın az sayıda ülkenin ekonomik performansını olumlu yönde etkilediği göz önünde bulundurulduğunda, küreselleşmenin olumlu yanlarından faydalanabilmek için esasen gelişmiş ülkelere uygun olan Neo-liberal politikaları bazı uluslararası kuruluşların önerdiği şekilde uygulamak yerine, daha güçlü bir üretim yapısına kavuşturarak rekabet gücünü arttıracak ulusal ekonomi politikaların hayata geçirilmesi üzerinde durulmalıdır. Bu doğrultuda gelişmekte olan ülkelerde güçlü bir kurumsal ve ekonomik yapının oluşturularak yüksek katma değerli ürünlerin üretilmesi için gerekli yeniliklerin ortaya çıkarılması, üzerinde en çok durulması gereken konulardır.

KAYNAKÇA

AÇIKGÖZ, Şenay ve Merter MERT; (2011), “Küreselleşme İktisadi Büyüme Etkiliyor mu? Türkiye Örneği”, *12. Uluslararası Ekonometri, Yöneyim Araştırması ve İstatistik Sempozyumu*, ss.701-716.

ADIGÜZEL, Muhittin; (2011), *Küreselleşme ve Sonuçları*, Nobel Yayınevi, Ankara.

AFZAL, Mohammed; (2007), “The Impact of Globalization on Economic Growth of Pakistan: An Error-Correction Modelling”, *The Pakistan Development Review*, 46(4), pp.723–734.

AKA, Bedia; (2006), “Openness, Globalization And Economic Growth: Empirical Evidence from Cote D’Ivoire”, *International Journal of Applied Econometrics and Quantitative Studies*, 3-2 (2006), pp.67-86.

BALIAMOUNE, Mina N.; (2002), *Assessing the Impact of one Aspect of Globalization on Economic Growth in Africa*, World Institute for Development Economics (UNU-WIDER), Working Paper No:200222/91.

BARRY, Hadiatou; (2010), “Globalization and Economic Growth in Sub-Saharan Africa”, *Gettysburg Economic Review*, 4 (4), pp.42-86.

BRITTAN, Leon; (1998), *Globalisation vs Sovereignty? The European Response. The 1997 Rede Lecture and Related Speeches*, Cambridge University Press, Cambridge.

BRUNNER, Allan, D.; (2003), *The Long-run Effects of Trade on Income and Income Growth*, Working Paper No:03/37, International Monetary Fund, Washington.

CASELLI, Marco; (2008), “Measuring... What? Notes on Some Globalization Indices”, *Globalizations* 5(3), pp. 383–404.

CHANG, Chun-Ping and Chien-Chiang LEE; (2010), “Globalization and Growth: A Political Economy Analysis for OECD Countries”, *Global Economic Review*, 39(2), pp.151-173.

CHANG, Chun-Ping, Chien-Chiang LEE and Meng-Chi HSIEH; (2011), “Globalization, Real Output and Multiple Structural Breaks”, *Global Economic Review*, 40(4), pp.421- 444.

CHOW, C. Gregory; (2006), “Globalization And China’s Economic Development”, *Pacific Economic Review*, 11(3), pp.271-285.

CHU, Hsiao-Ping, Tsangyao CHANG and TAGI Sagadi-Nejad; (2016), “Globalization and Economic Growth Revisited: A Bootstrap Panel Causality Test”, *Globalization and Economic Growth*, 1(1), pp.30-44.

ÇELİK, Yunus Mehmet ve Hüsnu ERKAN; (2010), “Küreselleşme Kalkınma İlişkisi”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26(2010), ss.183-196.

DOĞAN, Buhari ve Muhlis, CAN; (2016), “Küreselleşmenin Büyüme Etkisi: Güney Kore Örneğinde Eşbütünleşme Analizi”, *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(2), ss. 197-220.

DOĞAN Buhari; (2017), “Ekonomik Küreselleşme ve Büyüme İlişkisi: Türkiye Örneği Toda-Yamamoto Nedensellik Analizi”, *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 54(628), ss.19-27.

DOLLAR, David and Aart Kraay; (2004), “Trade, Growth and Poverty”, *The Economic Journal*, 114(493), pp.22-49.

DEMİREL, Demokaan; (2006), “Küresel Eksende Devletin Yeni Kimliği: Etkin Devlet”, *Sayıştay Dergisi*, 60, ss.105-128.

- DREHER, Axel; (2006), "Does Globalization Affect Growth? Evidence from a New Index of Globalization", *Applied Economics*, 2006(38), pp.1091-1110.
- EBERHARDT, Markus and BOND, Stephen; (2009), "Cross-Section Dependence in Nonstationary Panel Models: A Novel Estimator." [online] *Munich Personal RePEc Archive* https://mpra.ub.uni-muenchen.de/17870/2/MPra_paper_17870.pdf (Accessed 01 February 2018)
- EDWARDS, Sebastian; (1997), *Openness, Productivity and Growth: What do We Really Know?*, NBER Working Paper Series, Working Paper No:5978.
- ELÇİN, A. Bora; (2012), *Küreselleşmenin Tarihiçesi*, Ankara.
- EMİRMAHMUTOĞLU, Furkan and KÖSE, Nezir; (2011). "Testing for Granger Causality in Heterogeneous Mixed Panels". *Economic Modelling* 28(3), pp.870–876.
- FAUSTINO, Horácio C. and Carim VALI; (2013), "The Effects Of Globalization and Economic Growth on Income Inequality: Evidence for 24 OECD Countries", *Argumenta Oeconomica*, 1(30), pp.13-31.
- GARTEN, Jeffrey E.; (1998), "The Big Ten; The Big Ten Markets and How They Will Change Our Lives", *Basic Books*, New York.
- GÖKBUNAR, Ramazan, Harun ÖZDEMİR ve Alparslan UĞUR; (2008), "Küreselleşme Kısılcındaki Refah Devletinde Sosyal Refah Harcamaları", *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 9(2), ss.158-173.
- GOZGOR, Giray and Muhlis CAN; (2017), "Causal Linkages among the Product Diversification of Exports, Economic Globalization and Economic Growth", *Review of Development Economics*, 21(3), pp.888–908.
- GURGUL, Henryk and Lukasz LACH; (2014), "Globalization and Economic Growth: Evidence "from Two Decades of Transition in CEE", *Economic Modelling*, 36(2014), pp.99-107.
- HAYALOĞLU, Pınar, Cemalettin KALAYCI ve Seyfettin ARTAN; (2015), "Küreselleşme Farklı Gelir Grubundaki Ülkelerde Ekonomik Büyüme Nasıl Etkilenmektedir?", *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 10(1), ss.119- 152.
- HESHMATI, Almas and Sangchoon LEE; (2010), "The Relationship between Globalization, Economic Growth and Income Inequality", *Journal of Globalization Studies*, 1(2), pp.87-117.
- KAKAR, Zaheer Khan, Bashir Ahmad KHILJI and Muhammad Jawad KHAN; (2011), "Globalization and Economic Growth: Evidence from Pakistan", *Acta Universitatis Danubius*, 7(3), pp.208-217.
- KAZAR, Altuğ and Görkemli KAZAR; (2016), "Globalization, Financial Development and Economic Growth", *International Journal of Economics and Financial Issues*, 6 (2), pp.578-587.
- KILIÇ, Cüneyt, (2015); "Effects of Globalization on Economic Growth: Panel Data Analysis for Developing Countries", *Economic Insights – Trends and Challenges*, 4(1), pp.1-11.
- KUEPPER, Justin; "Globalization and Its Impact On Economic Growth How Globalization Impacts International Investors", <https://www.thebalance.com/globalization-and-its-impact-on-economic-growth-1978843>. 22.12.2017.
- LAMY, Pascal; 2006, "Humanising Globalization", Geneva, Switzerland: The WTO; [updated 2006 Jan 30; cited 2006 June 1]. Available from: http://www.wto.org/english/news_e/spp1_e/spp116_e.htm.
- LEONG, Kian Chee; (2007), *A Tale of Two Countries: Openness and Growth in China and India*, RePEc Working Paper.

- LOMBAERDE, Philippe De and P. Lelio IAPADRE; (2008), “The World is not Flat Implications for the Construction of Globalisation Indicators”, *World Economics*, 9(4) , pp.159-180.
- MARTENS, Pim, MARC Caselli, Philippe De LOMBAERDE, Lukas FIGGE and Jan Aart SCHOLTE; “New Directions in Globalization Indices”, *Globalizations*, 12(2), pp.217–228.
- MERAJ, Muhammed; (2013), “Impact of Globalization and Trade Openness on Economic Growth in Bangladesh”, *Ritsumeikan Journal of Asia Pacific Studies*, 32(2013), pp.40-50.
- MERCAN, Mehmet; (2014), “Feldstein-Horioka Hipotezinin AB-15 ve Türkiye Ekonomisi için Sınanması: Yatay Kesit Bağımlılığı Altında Yapısal Kırılmalı Dinamik Panel Veri Analizi”, *Ege Akademik Bakış*, 14(2), ss.231-245.
- MUTASCU, Mihai and Anne-Marie FLEISCHER ; (2011), “Economic Growth and Globalization in Romania”, *World Applied Sciences Journal*, 12(10), pp.1691-1697.
- NAYYAR, Deepak; (2000), *UNCTAD X High-level Round Table on Trade and Development: Directions for the Twenty-First Century Globalization and Development Strategies*, UNCTAD.
- OLIMPIA, Neagu ve Dima STELA; (2017), “Impact of Globalisation on Economic Growth in Romania: An Empirical Analysis of Its Economic, Social and Political Dimensions”, *Studia Universitatis Economic Series, Vasile Goldis, Western University of Arad*, 27(1), pp.29-40.
- OSTERHAMMEL, Jürgen and Niels P. PETERSSON; (2005), *Globalization: A Short History*, Princeton University Press, Princeton and Oxford.
- PESARAN, M. Hashem; (2004), “General Diagnostic Tests for Cross Section Dependence in Panels”, *Cambridge Working Papers in Economics*, 435, p.1-39.
- PESARAN, M. Hashem; (2007), “A Simple Panel Unit Root Test in The Presence of Cross-Section Dependence”, *Journal of Applied Econometrics*, 22(2), pp.265-312.
- PESARAN, M.Hashem and YAMAGATA, Takashi; (2008), “Testing Slope Homogeneity in Large Panels”, *Journal of Econometrics*, 142(1), pp.50-93.
- POLASEK, Wolfgang and Richard Sellner; (2013), “Does Globalization Affect Regional Growth? Evidence For NUTS-2 Regions in Eu-27”, *DANUBE: Law and Economics Review*, 4 (1), pp.23–65.
- POTRAFKE, Niklas; (2014), *The Evidence on Globalization*, CESIFO Working Paper No: 4708 Category 2: Public Choice.
- RAO, B. Bhaskara and Krishna Chaitanya VADLAMANNATI; (2011), “Globalization and Growth in the Low Income African Countries with Extreme Bounds Analysis”, *Economic Modelling*, 28(3), pp.795-805.
- RAY, Sarbapriya; (2012), “Globalization and Economic Growth in India: A Granger Causality Approach”, *Journal of Law, Policy and Globalization*, 2(2012), pp.18-30.
- SACHS, Jeffrey D. and Andrew WARNER; (1995), “Economic Reform and the Process of Global Integration”, *Brookings Papers on Economic Activity*,1(1995), pp.1-118.
- SALVATORE, Dominick; (2004), “Globalization and Economic Growth in the World Economy”, *New Medit N.*, 1(2004), pp.4-8.
- SAMIMI, Parisa and Hashem Salarzadeh JENATABADI; (2014), “Globalization and Economic Growth: Empirical Evidence on the Role of Complementarities”, *Globalization and Economic Growth*, 9(4), pp.1-7.

SATO, Sumie and Mototsugu FUKUSHIGE; (2009), “Globalization and Economic Inequality in the Short and Long Run: The Case of South Korea 1975–1995”, *Journal of Asian Economics*, 20 (2009), pp.62–68.

SEYREK, İsmail (2002); “Küreselleşme Sürecinde İktisat Politikaları ve Yakınsama Tezi”, *G.Ü. İ.İ.B.F. Özel Sayısı* 2002, ss.167-187.

SCHOLTE, Jan Aart; (2008), “Defining Globalisation”, *The World Economy*, (2008), doi: 10.1111/j.1467-9701.2007.01019.x

ŠLIBURYTĖ, Laimona and Rūta MASTEKIENĖ; (2010), “Impacts of Globalization On Lithuanian Economic Growth”, *Economics and Management*, 2010(15), pp.288-294.

SUBASAT, Turan; (2003), “What does the Heckscher–Ohlin Model Contribute to International Trade Theory? A Critical Assessment”, *Review of Radical Political Economics*, 35(2), pp.148-165.

TATOĞLU YERDELEN, Ferda; (2013a), *Panel Veri Ekonometrisi: Stata Uygulamalı*, Beta Yayınları, 2. Baskı, İstanbul.

TÜREDİ, Salih; (2016), “Küreselleşmenin Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi: Gelişmekte Olan Ülkeler İçin Panel Veri Analizi”, *Uluslararası Osmaneli Sosyal Bilimler Kongresi*, 12-14 Ekim 2016, Bilecik.

UNITED NATIONS; (2004), *Globalization and the State: Challenges for Economic Growth and Human Development*, United Nations Department of Economic and Social Affairs Division for Public Administration and Development Management, New York.

WESTERLUND, Joakim; (2008), “Panel Cointegration Tests of the Fisher Effect”. *Journal of Applied Econometrics*, 23(2), p.193-233.

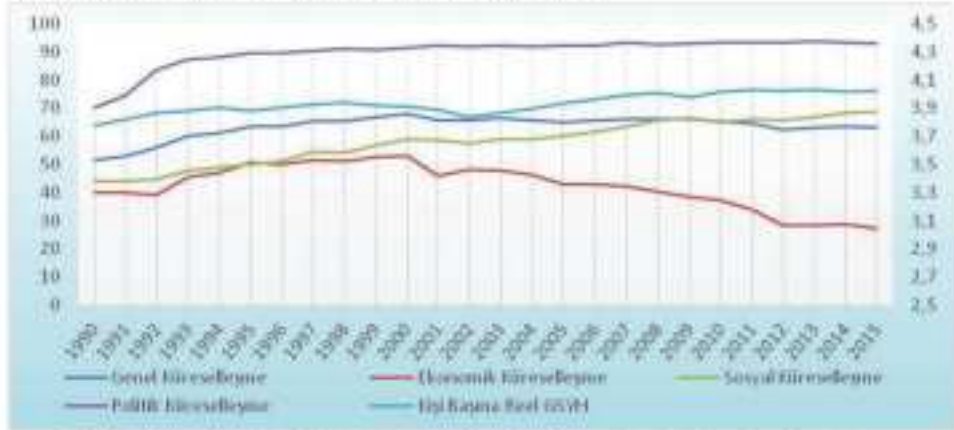
YING, Yung-Hsiang, Koyin CHANG and Chen-Hsun LEE; (2014), “The Impact Of Globalization on Economic Growth”, *Romanian Journal of Economic Forecasting*, 17(2), pp.25-34.

ZAHONOGO, Pam; (2017), “Globalization and Economic Growth in Developing Countries: Evidence from Sub-Saharan Africa”, *The International Trade Journal*, <https://doi.org/10.1080/08853908.2017.1333933>, p.1-20

ZHUANG, Renan and Won W. Koo; (2007), “Economic Growth under Globalization: Evidence from Panel Data Analysis”, *American Agricultural Economics Association Annual Meeting*, Portland, OR, July 29 – August 1, 2007

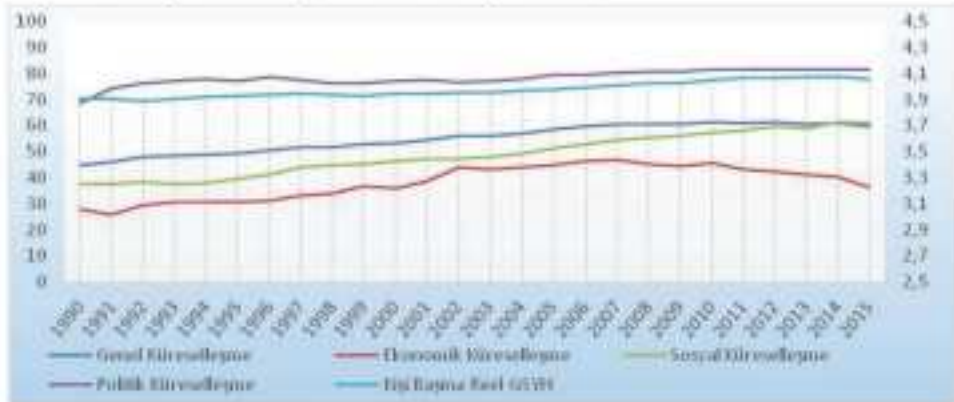
EK

Ek Şekil 1. Arjantin’de Küreselleşme ve Ekonomik Büyüme Süreci

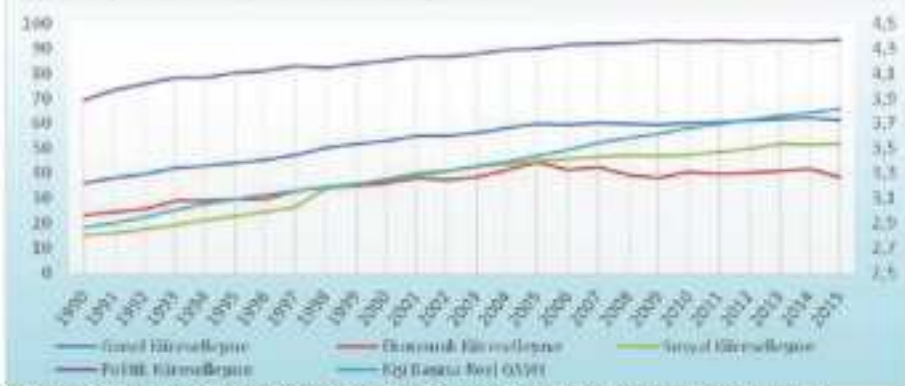

Kaynak: İsviçre Ekonomi Enstitüsü (KOF) ve Dünya Bankası'ndan alınan veriler kullanılarak hazırlanmıştır.

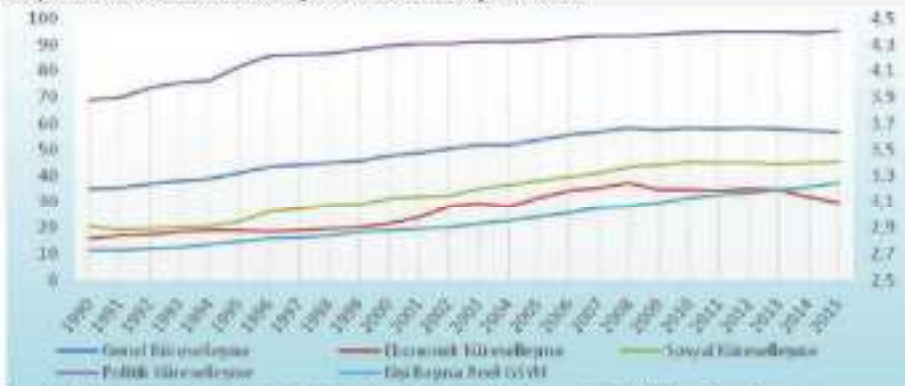
Ek Şekil 2. Brezilya’da Küreselleşme ve Ekonomik Büyüme Süreci

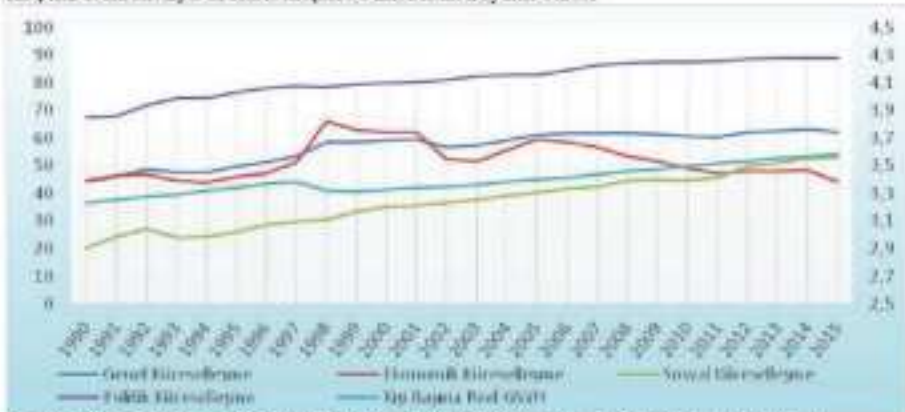
Kaynak: İsviçre Ekonomi Enstitüsü (KOF) ve Dünya Bankası'ndan alınan veriler kullanılarak hazırlanmıştır.

Ek Şekil 3. Çin'de Küreselleşme ve Ekonomik Büyüme Süreci

Kaynak: İsviçre Ekonomi Enstitüsü (EOP) ve Dünya Bankası'ndan alınan veriler kullanılarak hazırlanmıştır.

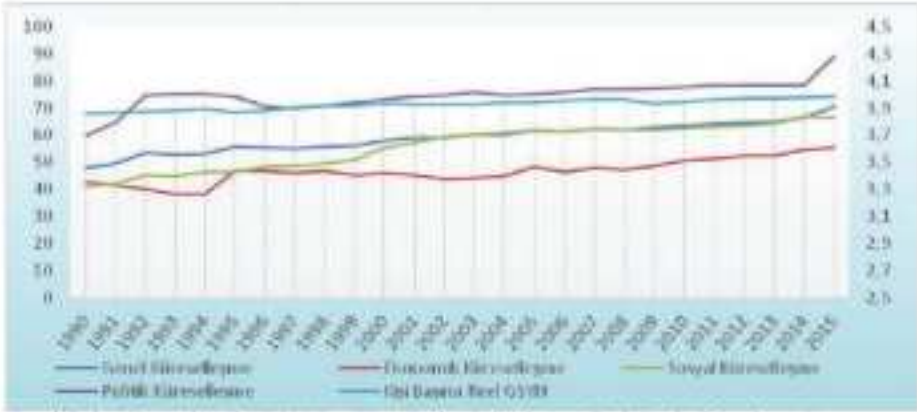
Ek Şekil 4. Hindistan'da Küreselleşme ve Ekonomik Büyüme Süreci

Kaynak: İsviçre Ekonomi Enstitüsü (EOP) ve Dünya Bankası'ndan alınan veriler kullanılarak hazırlanmıştır.

Ek Şekil 5. Endonezya'da Küreselleşme ve Ekonomik Büyüme Süreci

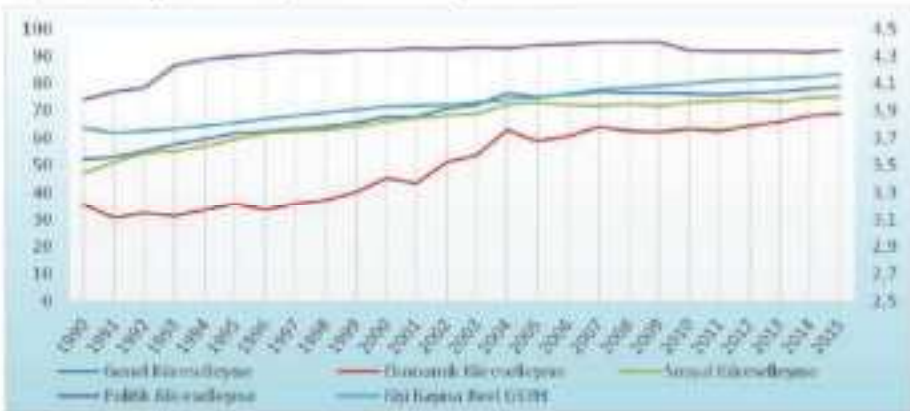
Kaynak: İsviçre Ekonomi Enstitüsü (EOP) ve Dünya Bankası'ndan alınan veriler kullanılarak hazırlanmıştır.

Ek Şekil 6. Meksika'da Küreselleşme ve Ekonomik Büyüme Süreci

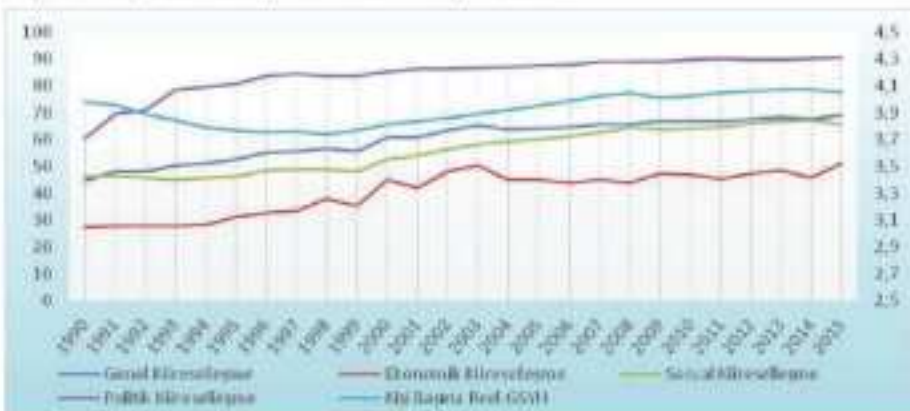
Çeyrek: İsviçre Ekonomi Enstitüsü (KOF) ve Dünya Bankası'ndan alınan veriler kullanılarak hazırlanmıştır.

Ek Şekil 7. Polonya'da Küreselleşme ve Ekonomik Büyüme Süreci

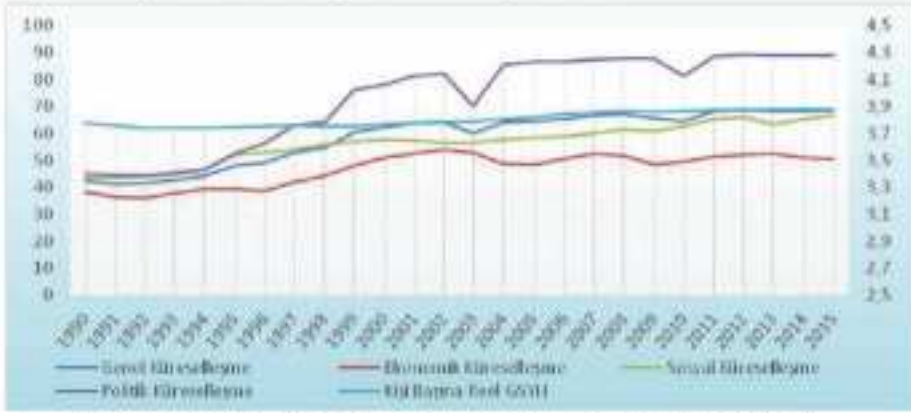

Çeyrek: İsviçre Ekonomi Enstitüsü (KOF) ve Dünya Bankası'ndan alınan veriler kullanılarak hazırlanmıştır.

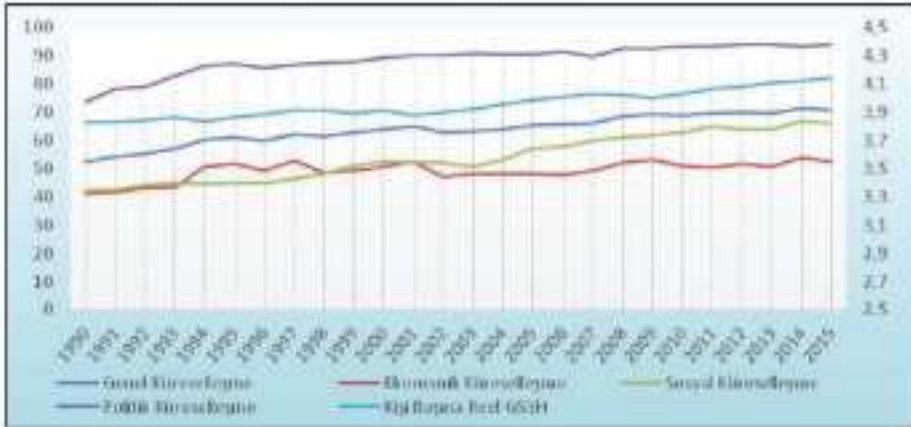
Ek Şekil 8. Rusya'da Küreselleşme ve Ekonomik Büyüme Süreci

Çeyrek: İsviçre Ekonomi Enstitüsü (KOF) ve Dünya Bankası'ndan alınan veriler kullanılarak hazırlanmıştır.

Ek Şekil 9. Güney Afrika'da Küreselleşme ve Ekonomik Büyüme Süreci

Açınca: İsviçre Ekonomi Enstitüsü (KCE) ve Dünya Bankası'ndan alınan veriler kullanılarak hazırlanmıştır.

Ek Şekil 10. Türkiye'de Küreselleşme ve Ekonomik Büyüme Süreci

Açınca: İsviçre Ekonomi Enstitüsü (KCE) ve Dünya Bankası'ndan alınan veriler kullanılarak hazırlanmıştır.